

EXAMENSARBETE

Våren 2010

Läroarutbildningen

På jakt efter kunskap i Idrott och hälsa

- En studie om idrottsläroarutbildares syn på kunskap genom de tre vanligaste aktiviteterna i ämnet

Författare

Carl-Johan Andersson

Stefan Olsson

Handledare

Ann-Christin Sollerhed

På jakt efter kunskap i Idrott och hälsa

- En studie om idrottsläroarutbildares syn på kunskap genom de tre vanligaste aktiviteterna i ämnet

Författare:
Carl- Johan Andersson
Stefan Olsson

Abstract

Syftet med studien är att undersöka vilka uppfattningar idrottsläroarutbildare har om vad som är viktig kunskap för eleverna i grundskolan att utveckla genom de tre vanligaste aktiviteterna i ämnet Idrott och hälsa, enligt NU-03. De tre vanligaste aktiviteterna är bollaktiviteter, lekar och träning/motion. Sju intervjuer genomfördes med idrottsläroarutbildare från fem olika lärosäten i det svenska utbildningssystemet. De analytiska verktygen som användes var Arnolds (1979;1985) teorier med bildning *om*, *genom* och *i* samt Carlgrens (2002) beskrivning av de fyra kunskapsformerna. Resultatet visade att de förtrogenhetskunskaper som enligt idrottsläroarutbildarna var viktiga att utveckla i de tre aktiviteterna handlade om att kunna värdera olika aktiviteter i förhållande till varandra eller använda kunskapen individen har i en aktivitet i ett nytt sammanhang. Förtrogenhetskunskapen gick inte att utveckla i ämnet enligt en del av respondenterna. Fakta- och förståelsekunskaperna visade sig vara att få kunskap *om* regler och vad olika lekar och bollsporter går ut på för att kunna delta eller vara åskådare. Att känna till olika träningsformer och vad som är viktigt att tänka på i utförandet samt varför de är bra för hälsan var andra kunskaper som var viktiga att eleverna utvecklar. Bollaktiviteter och lekar visade sig även fungera som ett förmedlande redskap av viktiga kunskaper om kroppen, en förståelse för deltagandets positiva effekter för hälsan samt ett utökat socialt nätverk. *Genom* leken utvecklas kunskap *om* och förståelse för varför det är viktigt med sociala regler gentemot sin omgivning. Det var också viktigt att utveckla rörelsekompetensen, framförallt motoriska grundfärdigheter samt färdigheten att kunna utföra den rörelse som förknippas med respektive aktivitet, en bildning *i* rörelse.

Ämnesord: Idrott och hälsa, Idrottsläroarutbildare, fakta, förståelse, färdighet, förtrogenhet, bollaktiviteter, lekar, träning/motion, kunskap

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	8
1.1 Problemområdet.....	8
1.2 Syfte.....	9
2. Teoretisk bakgrund	10
2.1 Kunskapsteorier.....	10
2.1.1 Kunskapsformer i den svenska läroplanen.....	10
2.1.2 Kunskap <i>om, genom</i> och <i>i</i> rörelse.....	12
2.2 Tidigare forskning.....	13
2.2.1 Förändringar i idrottsämnet – ett historiskt perspektiv.....	13
2.2.2 Bedömning av kunskaper i ämnet Idrott och hälsa.....	15
2.2.3 Ämnets innehåll och kunskap i styrdokumentet.....	16
2.2.4 Lärares syn på innehåll och kunskap i ämnet.....	17
2.2.5 Elevers uppfattningar om innehåll och kunskap i ämnet.....	21
2.2.6 Komplikationer inom idrottsläroplanen.....	22
2.3 Problemprecisering.....	24
3. Metod och material	25
3.1 Val av undersökningsmetod.....	25
3.2 Urval och bortfall.....	26
3.3 Respondenterna.....	26
3.4 Intervjuguide.....	27
3.5 Genomförande.....	28
3.6 Etiska överväganden.....	29
3.7 Bearbetning av data.....	30
4. Resultat och analys	32
4.1 Resultatredovisning.....	32
4.1.1 Kunskap med utgångspunkt i bollaktiviteter.....	32

4.1.2 Kunskap med utgångspunkt i lekar	36
4.1.3 Kunskap med utgångspunkt i träning/motion	39
4.2 Sammanfattning resultat	43
5. Diskussion	45
5.1 Resultatdiskussion	45
5.2 Metoddiskussion	50
6. Slutsats	52
7. Sammanfattning	53
Referenser	
Bilaga 1 E-postmeddelande 1 till tänkta respondenter	
Bilaga 2 Brev till tänkta respondenter angående informerat samtycke	
Bilaga 3 E-postmeddelande 2 till respondenterna	
Bilaga 4 Intervjumall till respondenterna	

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Ann-Christin ”Lollo” Sollerhed som i alla lägen hjälpt och stöttat oss under hela arbetet, hennes positiva energi smittar av sig. Tack Lollo! Ett tack vill vi även rikta till idrottsläroverutbildarna som deltog som respondenter i undersökningen. Sist men inte minst vill vi tacka varandra efter allt arbete, inte bara i den här uppsatsen utan under hela läroverutbildningen. Denna uppsats får ses som en avslutning, för den här gången, av ett långt, bra, roligt, tungt, pratigt och framförallt produktivt samarbete!

Ett stort tack!

Carl- Johan och Stefan

1. Inledning

I följande kapitel synliggörs problemområdet som ligger till grund för undersökningen i fråga. Varefter följer en presentation över syftet med undersökningen.

1.1 Problemområdet

Under den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen med fokus på Idrott och hälsa har vi observerat en tydlig tendens i undervisningen. Tendensen är att läraren i Idrott och hälsa sällan tydliggör vilken kunskap den aktuella aktiviteten under lektionen ska förmedla till eleverna. Enligt våra iakttagelser fokuseras ofta undervisningen på att eleverna ska genomföra och uppleva olika idrottsaktiviteter, detta med en så stor rörelseglädje som möjligt. Dessa observationer styrks av Larsson (2004) som i en studie fann att eleverna inte kopplade samman ämnet med lärande, det fanns med andra ord ingen tydlig förståelse för ämnets kunskapsobjekt. Fokus i elevernas ögon var snarare att ämnet skulle erbjuda ett tillfälle till aktivitet (a.a.). Naturligtvis är detta en viktig aspekt i undervisningen eftersom att ämnets kärna utgörs av att eleverna skall få uppleva idrott, lek och allsidiga rörelser (Skolverket, 2000a). Däremot ska ämnet givetvis även, liksom övriga skolämnen bringa kunskap. Som ovanstående observationer antyder är de tänkta kunskaperna som eleverna skall utveckla i ämnet ofta otydliga för eleverna, detta påstående styrks av aktuell forskning inom ämnet.

Exempelvis visar Erikssons et al (2005) utvärdering av ämnet Idrott och hälsa att fokus i ämnet ligger på att *göra* istället för på vad eleverna skall *lära* sig (a.a.). Kunskap och lärande bör ligga i fokus för undervisningen i Idrott och hälsa. Lärarens professionella objekt är lärande och syftar på att lärarens uppdrag är utveckling av olika förmågor hos eleverna. Professionalismen hos läraren är att kunna något själv för att sedan lära ut kunskapen till eleverna (Carlgren & Marton, 2007). Larsson och Redelius (2004) bidrar till diskussionen genom att framhålla att det behövs ett tydliggörande av vilka kunskaper ämnet ska bidra till. Med andra ord behövs det

samtalas om vad eleverna ska lära sig i ämnet istället för, vilket ämnet i nuläget präglas av, den betoning på aktiviteter som ska *göras* (a.a.).

Med tanke på att ovanstående studier poängterar att kunskapen som eleverna i ämnet Idrott och hälsa skall lära sig måste problematiseras och att ämnet i grunden är ett kunskapsämne är det därför av vikt att fördjupa sig i detta. Samtidigt bör lärarstudenter utveckla förståelse för vilka kunskaper ämnet ska förmedla till eleverna under sin utbildning. Lärarstudenternas kunskapssyn inom ämnet bör präglas av idrottslärarutbildningen. Detta medförde att det var av vikt att undersöka vilken uppfattning lärarutbildare i ämnet har om vilka kunskaper som bör förmedlas, detta för att på så vis bidra till att lösa problematiken om vad kunskap i ämnet är. Eftersom vi är två blivande lärare i Idrott och hälsa har ovanstående problematik fångat vårt intresse och mynnat ut i följande syfte.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka vilka uppfattningar idrottslärarutbildare har om vad som är viktig kunskap för eleverna i grundskolan att utveckla genom de tre vanligaste aktiviteterna i ämnet Idrott och hälsa, enligt NU-03.

2. Teoretisk bakgrund

I följande kapitel ges en beskrivning av, för studien, relevanta kunskapsteorier, ett historiskt perspektiv på ämnet samt aktuell forskning som berör problemområdet som fokuseras i undersökningen.

2.1 Kunskapsteorier

I detta avsnitt ges inledningsvis en beskrivning av de fyra kunskapsformerna som läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo94) förespråkar, vilka kommer att användas som teoretiskt ramverk vid analys av studiens resultat. Vidare görs en redogörelse för undersökningens andra analytiska verktyg, vilket innebär Arnolds (1979;1985) begrepp kunskap *om*, *genom* och *i* rörelse som tidigare utarbetats i ett försök att legitimera ämnet Idrott och hälsa.

2.1.1 Kunskapsformer i den svenska läroplanen

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet framhålls att kunskap inte går att ses som ett begrepp med endast en betydelse. Istället bör kunskap ses som ett begrepp som förekommer i olika former såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Vidare framhålls vikten av att skolan erbjuder olika former av kunskap där lärandet balanseras av dessa olika former (Lpo94). På uppdrag av läroplanskommittén beskriver Carlgren (2002) innebörden av de fyra kunskapsformerna.

I Carlgrens (2002) redogörelse av de olika kunskapsformerna beskrivs *faktakunskaper* som att veta att något är på ett visst sätt, detta innebär att kunskap kan mätas och ses som en kvantitativ kunskapsform. Exempelvis genom att inneha mer eller mindre av en viss kunskap. Faktakunskaper kan också ses som att känna till eller att inte känna till. Det anses inte vara av betydelse att skilja på olika sätt att förstå en viss sak eller för den delen skilja mellan grundläggande eller djup kunskap. Faktakunskaper kan exempelvis vara regler, konventioner eller information. *Förståelsekunskap* i sin tur kan likställas med en kvalitativ form av kunskap. Förklaringen som anges är att vi

människor kan förstå en företeelse på olika sätt således inte att vi förstår mer eller mindre, däremot kan sättet att förstå ett fenomen bedömas mer eller mindre kvalificerad. Kunskapsformen handlar också om att se meningen, begripa eller uppfatta innebörden av en viss sak. Det är också viktigt att framhålla de ovannämnda kunskapsformernas starka förankring till varandra. Exempelvis är det med hjälp av förståelse som vi ser meningen i fakta, detta samtidigt som fakta kan ses som förståelsens grundpelare (a.a.).

Kunskap i form av *färdighet* innebär att en person vet hur man ska utföra en viss sak och kan sedan genomföra detta. Vidare poängteras skillnaden mellan *förståelse* och *färdighet*, *förståelse* kan ses som en teoretisk kunskapsform medan *färdighet* ses som en praktisk. Det finns även en likhet mellan *förståelse* och *färdighet* som framgår genom att *färdighet* kan ses som en praktisk *förståelse* (Carlgren, 2002).

En färdighet är ett mönster av motoriskt beteende utfört genom medveten ansträngning mot ett mål, som är välkänt för utföraren, även om det inte går att uttrycka i ord. En simmare ser till att hålla sig flytande, en ryttare att hålla sig kvar i sadeln (Carlgren, 2002 s.33)

Vidare framhåller Carlgren (2002) *förtrogenhetskunskap* som en icke synlig form av kunskap som är förknippad med vad individens sinnen upplever. Personen känner på sig, luktar eller bara "vet" när det är dags att börja eller avsluta något. Deltagande i praktisk verksamhet gör att individen lär sig exempelvis reglerna för verksamheten i fråga, *förtrogenhetskunskapen* innebär i sammanhanget att personen kan använda reglerna efter vad situationen kräver. Människan lär sig att se likheter i olikheter genom att få erfarenhet från flera olika situationer. Detta gör att individen kan använda tidigare erfarenheter i en ny situation (a.a.).

Det är också enligt Carlgren (2002) av vikt att förtydliga att syftet med indelningen av ovanstående fyra former av kunskap är att motverka den ensidiga formen av synen på vad kunskap innebär. Det bör heller inte ses som någon slutgiltig sanning om kunskapens dimensioner, snarare ett sätt att betona kunskapens mångtydighet. Vidare framhålls att de olika formerna är beroende av och samspelar med varandra (a.a.).

2.1.2 Kunskap *om*, *genom* och *i* rörelse

Inom ämnet Idrott och hälsa har också innebörden av kunskap lyfts fram exempelvis genom Arnold (1979; 1985). Annerstedt (1995) menar att diskussionerna har bidragit till ett utmärkt sätt att legitimera Idrott och hälsa som ett bildningsämne.

I Arnolds (1985) redogörelse beskrivs Idrott och hälsa utifrån tre aspekter, det vill säga undervisning *om*, *genom* och *i* rörelse. I undervisning *om* ingår kunskap om viktiga begrepp och regler i relation till de olika fysiska aktiviteter som är aktuella i undervisningen. Den studerande får information och kunskap om olika idrottsaktiviteter som kan hjälpa individen att uppfatta meningen eller se dem i en viss kontext. Ett förtydligande av föregående kan exempelvis vara att den studerande lär sig vilken betydelse reglerna har för att göra aktiviteten till vad den är. Det kan också vara att få en förståelse för vad en specifik idrott går ut på. Det handlar med andra ord om att kunskaper om en bestämd idrott ger deltagaren bättre förutsättningar att uppskatta och förstå spelet eller aktiviteten (a.a.).

Utifrån begreppet *om* har Arnold (1985) utformat ett icke-deltagande kunskapsmål vilket i sin tur utgörs av tre underkategorier, begreppsliga, empiriska samt informativa mål. Med begreppsliga mål är den lärandes allmänna uppfattning av meningen med en aktivitet viktig. Det går att uppnå detta mål utan att delta i aktiviteten genom att lära sig regler eller strategier m.m. Kritik riktas till att idrottslärarna i alltför stor utsträckning har koncentrerat sig på att endast ge eleverna färdigheter utan att sätta in dessa i en kontext. De empiriska målen innebär i sin tur att underlätta för eleverna att ta till sig och begripa fakta med anknytning till olika fysiska aktiviteter eller fysisk aktivitet i allmänhet. Ett exempel på vad som kan ingå i de empiriska målen är att eleverna får undersöka faktorer som styrka, uthållighet och balans i relation till en särskild fysisk aktivitet. De informativa målen är till stor del sammanhängande med de två övriga, och handlar om att ge eleverna en slags allmänbildning om fysisk aktivitet (a.a.).

När Arnold (1979; 1985) beskriver bildningsaspekten *genom* går detta att förstås som att de fysiska aktiviteterna används som ett förmedlande redskap. Det värdefulla finns

inte i aktiviteten i sig utan används för att nå kunskap som ligger utanför aktiviteten. Fysiska aktiviteter kan exempelvis bidra till att utveckla eleverna socialt, intellektuellt samt moraliskt. Bildningsaspekten *i* går endast att lära genom ett aktivt utförande av aktiviteten eftersom det handlar om att lära sig utföra olika rörelser. Det viktiga är kunskapen eleverna får i rörelsen. Att lära sig olika rörelser kan innebära att eleverna utvecklar de grundläggande färdigheter som krävs för att kunna delta i en viss aktivitet (a.a.).

2.2 Tidigare forskning

I följande avsnitt ges en beskrivning av ämnet Idrott och hälsas förändring i ett historiskt perspektiv. Vidare synliggörs aktuell forskning om vilken kunskap och vilket innehåll som idag ligger till grund för ämnet enligt styrdokument, lärare och elever. Slutligen belyses påtalade komplikationer inom idrottslärarytbildningen.

2.2.1 Förändringar i idrottsämnet – ett historiskt perspektiv

Annerstedt (2001) sammanfattar ämnet Idrott och hälsas historiska utveckling i sju faser. Den första fasen beskrivs som etableringsfasen (1813 – 1860) och kännetecknas av det första försöket till att införa obligatorisk fysisk fostran i skolan. Lokaler och material var bristfälligt, liksom lärarnas utbildning. Tanken var att behandla barnen genom medikal- och till viss del militärgymnastik, och Per Henrik Lings tankar genomsyrade undervisningen. Efterföljande fas benämns som den militära fasen (1860 – 1890) och som namnet antyder till dominerades undervisningen av soldatträning. Fasen innebar ett utvidgat intresse för pedagogik och även fast den så kallade lingianismen ifrågasattes så präglades pedagogiken av Hjalmar Ling, vars tankar helt skulle följas. Lärarkåren anslöt sig fackligt, ämnet introducerades både i folk- och realskolan och undervisningen bedrevs i klassrummet (Annerstedt, 2001).

Stabiliseringsfasen (1890 – 1912) innebar i sin tur att den militära undervisningen minskade och att leken gjorde sitt inträde. Samtidigt blev de materiella villkoren för undervisningen bättre. Nästkommande period (1912 – 1950) kan benämnas som

brytningsfasen vilket medförde att den lingianska gymnastiken ifrågasattes allt mer, den fanns dock med i innehållet (Annerstedt, 2001). Samtidigt präglades ämnet i större utsträckning av idrott och lek. Detta synliggörs genom namnbytet i samband med 1919 års undervisningsplan, namnet gymnastik förbyttes till Gymnastik med lek och idrott (Meckbach & Söderström, 2002). 1919 års kursplan syftade till att ge eleverna en allsidig kroppsutveckling, god kroppshållning och kunskap om lämpliga rörelse- och vilosätt. Kursplanen syftade även till att väcka en fortsatt vilja till stärkande kroppsövningar samt ge kraft, hälsa och levnadsglädje (Annerstedt, 2001).

I den fysiologiska fasen (1950 – 1970) som följde menar Annerstedt (2001) att musik, lek och idrott fick större del av undervisningen. Konditions- och färdighetsbefrämjande övningar i form av lek och idrott dominerade innehållet, detta enligt fysiologiska forskningsrekommendationer, gymnastiklärarens roll blev att få eleverna att svettas. Undervisningen gick från att behandla den kollektiva kroppen till ett synsätt där möjligheter sågs om att uppleva individuell rörelsegglädje. Vidare beskrivs perioden (1970-1994) som osäkerhetsfasen. Under denna period var det färre anvisningar och direktiv samtidigt som ämnet bytte namn till Idrott. Målsättningen såväl som innehållet vidgades genom att ämnets syfte framhöll vikten av att elevernas fysiska, psykiska, sociala samt estetiska utveckling befrämjades (Annerstedt, 2001). Innehållet omfattade färdigheter i idrott till ekologiska samband. Enligt Meckbach och Söderström (2002) skulle eleverna enligt Lgr 80 genom idrott och friluftsliv numera få kunskaper om den ekologiska balansen i naturen. Ämnets förändringar under fasen medförde en osäkerhet hos idrottslärarna för vad målsättning och innehåll skulle utgöras av (Annerstedt, 2001). Däremot konstaterar Meckbach och Söderström (2002) att det under åren mellan 1960 och fram till mitten på 1990-talet fanns ett tydligt fokus på att framförallt träna olika idrotter och därmed elevernas idrottsliga färdighet (a.a.).

Från 1994 och framåt ändrades ämnets karaktär ytterligare till ett tydligare hälsoperspektiv, detta synliggörs genom dess namnbyte till Idrott och hälsa. Utformningen i den nya kursplanen framhöll sambandet mellan livsstil, livsmiljö, hälsa och livskvalitet. Kursplanen framhåller även att eleverna skall erbjudas att ta ställning inom hälsofrågor. Sammanfattningsvis går det att konstatera att ämnet ska

stimulera till elevernas medvetenhet om sin egen livsstils betydelse för hälsan (Annerstedt, 2001). Vidare menar Annerstedt (2001) att det inte anges några specifika riktlinjer vad hälsa innebär i praktiken såväl som vilka idrotter som ska utövas förutom simning och orientering som samtliga elever ska kunna utföra. En större frihet i val av innehåll, arbetssätt kan skönjas då respektive skola ska utforma lokala kursplaner, detta har lett till en stor variation av ämnet beroende på skola (Annerstedt, 2001).

2.2.2 Bedömning av kunskaper i ämnet Idrott och hälsa

Skolverket (2000b) menar att avsnittet bedömningens inriktning ska ange vilka kunskaper och kunskapskvaliteter som skall ligga till grund för bedömningen. Det är med andra ord tänkt att fungera som stöd i att förtydliga och fastställa vilka kunskapskvaliteter som ska bedömas i respektive ämne på lokal nivå (a.a.). Detta betyder att följande kan användas för att synliggöra vad som är viktig kunskap för eleverna att ta till sig i ämnet Idrott och hälsa.

Bedömningen (...) avser elevens kunskaper om hur den egna kroppen fungerar och hur eleven bland annat genom regelbunden fysisk aktivitet och friluftsliv kan bibehålla och förbättra sin fysiska och psykiska hälsa. Det innebär att elevens kunskaper om vilka faktorer som påverkar den egna hälsan är en viktig bedömningsgrund. Elevens förmåga att använda kroppen för sammansatta och komplexa rörelsemönster på ett ändamålsenligt sätt liksom bredden av fysiska aktiviteter ingår också i bedömningen. Ytterligare en bedömningsgrund är elevens förmåga att utföra rörelser med kontroll och precision liksom att med hänsyn till rytm och estetik ge uttryck för känslor och stämningar. Även elevens förmåga att reflektera över och värdera fysiska aktiviteter betydelse för livsstil och hälsa utifrån både ett individ- och ett samhällsperspektiv är av vikt vid bedömningen (Skolverket, 2000a s.2)

I Redelius (2008) undersökning som baserades på resultat från 367 elevers uppfattningar, fördelat på 1002 utsagor i samband med uppföljningen av forskningsprojektet Skola-Idrott-Hälsa (SIH) behandlades bedömningsgrunden i ämnet. Eleverna ombads att beskriva vad de ansåg läraren värdesätter vid betygsättning (a.a.).

Resultatet visar att elevernas uppfattning framförallt handlar om att ha god närvaro, att delta aktivt och alltid göra sitt bästa. Andra förmågor som framhölls var att ha en positiv inställning, visa en god ledarskaps- samt social förmåga och slutligen vara

idrottsligt kompetent. Redelius (2008) menar att resultaten mycket väl kan jämföras med vad eleverna anser att ämnet går ut på. Samtidigt poängteras det att om lärarnas uppfattning i realiteten överrenstämmer med elevernas uppfattningar, är det av vikt att ställa sig frågan om ämnet ska ses som ett aktiveringsämne eller ett ämne där det centrala är kunskap och lärande (Redelius, 2008).

2.2.3 Ämnets innehåll och kunskap i styrdokumentet

I en avhandling genomförd av Quennerstedt (2006) granskades 72 svenska skolors lokala kursplaner för ämnet Idrott och hälsa. I studien kartlades vilket innehåll som undervisningen fokuserade på samt vilka kunskaper eleverna skulle ta till sig genom ämnet. Utifrån detta gjordes kategorier över förekommande aktiviteter i form av så kallade diskurser. Diskurserna var aktivitetsdiskurser med underdiskurserna fysiologi-, idrotts-, motorik- och kroppsupplevelsediskurs. Vidare utgjordes granskning av naturmötes-, risk-, hygien-, moraliserings-, och sociala fostrans- diskurser. Inom respektive diskurs återfanns aktiviteter som ska präglade och utgöra innehållet i undervisningen för ämnet Idrott och hälsa. Studien visade att aktivitetsdiskursen samt den sociala fostransdiskursen dominerade och fick stor del av undervisningen. Aktivitetsdiskursen kopplas till ett brett utbud av aktiviteter inom ämnet som exempelvis friidrott, bollspel, bollek, jogging och aerobics (a.a.).

Quennerstedt (2006) menar att det kan antas att ämnet i huvudsak utgörs av diverse aktiviteter där aktivt deltagande och att glädje bland eleverna står i fokus. Den sociala fostransdiskursen synliggörs i undervisningen genom att eleverna ska få kunskap genom exempelvis hänsynstagande, samarbete och god gemenskap. Aktiviteter inom olika motions- och träningsformer kategoriserades in i aktivitetsdiskursens underkategori, alltså den så kallade fysiologidiskursen. Här skulle eleverna träna och utveckla kunskaper om kondition, styrka, snabbhet, koordination och rörlighet. Diskursen innehöll även ett hälsoperspektiv där eleverna skulle kunna påvisa kunskaper om sambandet mellan kost, motion och vila (a.a.).

Enligt Quennerstedts (2006) analys sågs elevkunskaper om fysiologi och anatomi som självklara för en stor del av undersökningens skolor och fysiologidiskursen får relativt

stort utrymme i undervisningen. Vidare visade studien att idrottsdiskursen, skulle utveckla kunskaper om specifika tekniker, färdigheter och taktiker inom olika sporter och ansågs vara en diskurs med en del drag av tävlingsidrott i innehållet. I undervisningen för de yngre åldrarna står motorikdiskursen mer i fokus om en jämförelse görs i förhållande till de äldre eleverna. De motoriska övningarna skulle utveckla elevernas kropps- kontroll, kännedom och uppfattning (a.a.).

Sandahl (2005) har undersökt de svenska läroplanerna för ämnet Idrott och hälsa mellan åren 1962-2002 och konstaterar att det går att skönja tre tydliga tendenser när det gäller innehållet i undervisningen. Det tidigare fokuset på idrott som huvudmoment har i princip försvunnit med 1990-talets ombildning av läroplaner. Idrottsgrenar ryms numera endast som en del av tre olika kunskapsområden, i jämförelse med tidsperioden innan ombildningen då cirka tio huvudmoment i form av idrottsgrenar utgjorde den största delen av innehållet (a.a.).

Vidare syns från 1980-talet en allt större förskjutning mot att teoretisera ämnet, exempelvis tillkom området ergonomi under den här perioden, 1990-talet har bidragit ytterligare till teoretiseringen genom den förebyggande hälsovården som ett eget kunskapsområde. Sandahl (2005) benämner detta som att ämnet har gått från ett praktiskt övningsämne till ett teoretiskt kunskapsämne. Den tredje tendensen utgörs av vad Sandahl (2005) menar ett allt otydligare innehåll i läroplanerna. Sandahl (2005) visar också att den huvudsakliga målsättningen som synliggörs i läroplanen under hela tidsperioden kan sägas vara av funktionell art. Detta innebär exempelvis att avsikten är att öka den fysiska prestationsförmågan eller hälsan (a.a.).

2.2.4 Lärares syn på innehåll och kunskap i ämnet

I ämnet Idrott och hälsa har det i den nationella utvärderingen (NU-03) presenterats vilka aktiviteter som verksamma lärarna ansåg var vanligast respektive viktigast. Bollaktiviteter av olika slag var det absolut vanligaste innehållet i ämnet följt av lekar samt kategorin träning/motion. När det gäller vilket innehåll som ansågs viktigast fanns inte bollaktiviteter med som en av de tre viktigaste, lärarna menade istället att samarbetsövningar följt av lekar samt träning/motion var mest betydelsefullt i

undervisningen (Eriksson et al, 2003; Eriksson et al., 2005). Något som styrker bollaktiviteternas dominans i ämnet är resultatet av en oförberedd granskning genomförd på 172 svenska grundskolor av Skolinspektionen (2010). Det visade sig att aktiviteter som bollspel och bollekar var klart dominerande eftersom de utgjorde 65 procent av innehållet i undervisningen. Ovanstående kan jämföras med Londos (2005) studie, den så kallade "Fotbollsstudien", som utfördes på 129 elever och som var en del av projektet "De avgörande åren". Undersökningens respondenter var ungdomar som var aktiva eller hade varit aktiva som fotbollsspelare på elitnivå eller lokalnivå. Studiens resultat visade att de flesta erhöll ett toppbetyg, MVG, i kursen Idrott och Hälsa A och 65 procent av respondenterna menade att om man spelade fotboll på fritiden hade man större möjlighet att nå högsta betyg i ämnet, samtidigt som nio procent menade att det inte hade någon betydelse (a.a.).

Eriksson et al (2003) framhåller att det var en betydligt större spridning på vilka aktiviteter som ansågs viktigast i jämförelse med de som ansågs vanligast. Samtidigt poängteras betydelsen av att framhålla att utfallet skulle kunna bero på att olika lärare benämner samma aktivitet med olika namn likväl som att olika aktiviteter kan få samma namn. Exempelvis skulle en bollaktivitet kunna vara utformad som en samarbetsövning för att förstärka elevernas sociala förmåga medan andra bollaktiviteter inte alls har detta syfte. Slutligen påpekar författarna att viktiga aktiviteter enligt kursplanen så som motorik, orientering, friluftsliv, simning samt dans inte verkar utgöra en stor del av undervisningen i jämförelse med bollaktiviteter som i sin tur inte nämns i kursplanen (a.a.).

I Erikssons et al (2003;2005) framhålls också att den vanligaste utgångspunkten i ämnet var att lärarna ville bidra med att eleverna utvecklade en positiv syn på sin egen kropp. Detta innebar att det viktigaste som undervisningen i första hand skulle ge eleverna var att ha roligt genom att vara fysiskt aktiva. Samtidigt menade de tillfrågade lärarna att undervisningen skulle bidra till att lära eleverna att samarbeta, öka sin fysiska förmåga såväl som att prova på en rad olika idrottsaktiviteter och lära sig om hälsa. Vidare framgick det att lärarna menade att det minst betydelsefulla för eleverna att lära sig var att tävla och utveckla sin kritiska förmåga (a.a.). Resultaten

bekräftas av Karlefors (2002) med skillnaden att lära sig om hälsa värderades som näst viktigast liksom att en förbättrad fysik inte värderades lika högt.

Ovanstående syn på ämnet bekräftas delvis av Meckbach (2004) som i en intervjustudie fann att de dominerande aktiviteterna i ämnet utgjordes av bollspel och bollekar. Lärarnas motivering till detta innehåll var att det bidrar till att aktivera många elever och att en social gruppträning gynnas. Precis som i Erikssons et al (2003) studie framgår det också i Meckbachs (2004) undersökning att simning, dans och friluftsverksamhet inte utgör någon större del av undervisningen. Majoriteten av lärarna i ämnet ansåg att eleverna i första hand ska uppleva ämnet som roligt genom att vara fysiskt aktiva på lektionerna och därmed lära sig att det är kul att röra på sig. Samtidigt menade majoriteten att det var viktigt att eleverna skulle hitta aktiviteter som de kunde fortsätta med utanför skolan (a.a.).

Meckbach (2004) konstaterar vidare att det endast är några få lärare som uttrycker att det är viktigt att eleverna får kunskaper om kropp och hälsa. Lärare som undervisar i de senare skolåren framhåller dock att undervisningen ska ge eleverna kunskaper om hur man sköter om sin egen träning samt att förstå varför träningen är viktig. För de lärare som undervisar i de yngre skolåren framhålls i sin tur rörelseglädje i det aktiva genomförandet som ett medel för att nå kunskap om den egna kroppen. Slutligen framhåller Meckbach (2004) att ämnet i störst utsträckning kan uppfattas handla om att möta olika idrottsaktiviteter, vilket medför att kunskapen som ska förmedlas i ämnet kommer i andra hand. Erikssons et al. (2003) studie visar också att idrottsundervisningen handlar mer om görande än om lärande.

Ovanstående går att belysa i förhållande till en del av resultatet i Larssons (2009) avhandling. Här anges att den största anledningen till varför studenterna väljer att utbilda sig till lärare i Idrott och hälsa är på grund av möjligheten till att utöva idrott. Efter utbildningen menar studenterna istället att de vill dela med sig av sitt idrottsintresse och att de nu ser sig som lärare redo att undervisa i ämnet snarare än som idrottare. Resultatet visar dock att didaktiska frågor som att sätta undervisningens innehåll i förhållande till hur framtida elever ska utveckla sin motoriska, sociala, psykiska och fysiska förmåga inte direkt synliggörs från

lärarstudenternas sida. Ett exempel på detta är enligt Larsson (2009) att det är självklart för lärarstudenterna att de ska lära ut fotboll till sina elever, men frågor om på vilket sätt i förhållandet till kursplanens mål ställs inte. Ovanstående tyder på att det officiella läraruppdraget inte är i fokus, vilket även studenternas osäkerhet gentemot den pedagogiska teoribildningen påvisar (a.a.).

Ekberg (2009) bidrar till diskussionen om kunskap och innehåll i ämnet genom att i sin avhandling studera vilka kunskaper som anses vara värda att förmedla i ämnet. Detta görs dels utifrån kursplanerna men även när det gäller lärarnas uppfattning samt utifrån vad som sker under lektionerna. Resultatet från lärarnas uppfattning om kunskap och innehåll i ämnet pekar på att det centrala utgörs av vad Ekberg (2009) nämner som en formaliserad form. Detta innebär i sin tur att utgångspunkten är att röra sig på ett bestämt vis som utgår från exempelvis de etablerade idrotterna. Här finns en tydlig syn på vad som är rätt och fel utförande av en aktivitet i form av regler eller noggrant beskrivet utförande. Den formaliserade formen har en tydlig förankring i föreningsidrotterna och här framträder exempelvis utsagor om att det är viktigt att eleverna lär sig teknikträning i olika idrotter, redskapsgymnastik, dans och bollspel. Ekberg (2009) menar vidare att lärarna framhåller vikten av att eleverna får erfarenhet och kunskaper i många skiftande idrottsaktiviteter.

Vidare pekar Ekbergs (2009) resultat på att en så kallad funktionell form är framträdande i lärarnas uttalanden om ämnet. Den funktionella formen handlar i sin tur om att behärska en för ändamålet användbar rörelse och på så sätt kunna förbättra den fysiska prestationsförmågan, utveckla motoriken och koordinationen. Lärarna framhåller exempelvis utveckling av elevernas styrka, kondition och koordination som betydelsefulla aspekter av syfte och mål med ämnet. I utsagorna framgår det även att elevernas konditionsnivå är en vanlig grund för betygsättning. Ekberg (2009) konstaterar också att den begreppsliga kunskapen i ämnet inte ges något större utrymme. I den mån det framgår handlar det enligt några enstaka lärare om att känna till regler i olika idrotter, några teoretiska delar så som orienteringsteori, ledarskap och fysiologiska begrepp, vilka anses ingå som en naturlig del av lektionerna (a.a.).

2.2.5 Elevers uppfattningar om innehåll och kunskap i ämnet

Larsson (2004) har genomfört en studie som grundar sig på elevers syn på ämnet Idrott och hälsa, undersökningen utgjordes av sex klasser i årskurs 5 och byggde på 134 frågeformulär samt 43 intervjuer. Studien visade att ämnet Idrott och hälsa tillhör, enligt eleverna, de roligaste ämnena som skolschemat erbjuder, detta tillsammans med slöjd, hemkunskap och bild. På frågan om vad man gör under lektionerna, svarade eleverna huvudsakligen genom att namnge olika aktiviteter. Detta tolkades av Larsson (2004) som att det är själva görandet som står i fokus för eleverna, och inte vilken kunskap de tar till sig genom ämnet.

Sett till grupp av aktiviteter nämndes lagsport som den vanligaste aktiviteten, inom lagsport och sett till enskilda idrottsaktiviteter var fotboll den vanligaste följt av innebandy och basket. I undersökningens 134 frågeformulär angav eleverna, 155 olika aktiviteter, mångfalden av aktiviteter kan ses som både en styrka och ett problem för ämnet enligt Larsson (2004). Styrka på det sättet att fler elever kan hitta mening med ämnet samtidigt som problem utgörs av att det är svårt att peka vad som är ämnets kunskapsobjekt, alltså vad det egentligen är man ska lära sig genom ämnet. Vissa aktiviteter nämndes inte alls av eleverna, exempelvis dans och friluftsliv, detta kan ses som att dessa två aktiviteter inte premieras ofta i undervisningen eller att eleverna inte ser aktiviteterna som en del av ämnet (a.a.).

Larssons (2004) tolkningar av elevernas svar visade även att de uppfattade att de lär sig saker i övriga ämnena i skolan medan idrottsundervisningen ses som ett avbrott från de övriga ämnena. När det i studien gällde vad eleverna ansåg att de lärde sig genom ämnet visade det sig vara svårt att förknippa ämnet med något direkt lärande. Detta kan jämföras med Dahlgren och Ekbergs (2005) studie som visade att 26 procent av de 254 grundskoleeleverna svarade att de inte lärt sig något under lektionerna i ämnet Idrott och hälsa. Larsson (2004) menar vidare att i de fall eleverna uttryckte sig om kunskap från ämnet nämndes ofta faktorer som kunskap om hur olika sporter utövas samt de tillhörande reglerna till respektive sport (a.a.). Resultatet i Larssons (2004) studie kan liknas med elevernas uppfattning om lärande i Eriksson et al (2003) undersökning. Detta eftersom eleverna i störst utsträckning menade att de

lärt sig olika idrottsaktiviteter. Eleverna framhöll också till stor del att de fått kännedom om att man mår bra av att röra på sig samt lärt sig att visa hänsyn gentemot de båda könen (Eriksson et al., 2003).

Liknande resultat gick också att finna i en studie genomförd av Lundvall och Meckbach et al (2008), resultatet visade att eleverna uppfattar att de framförallt lär sig att få en större idrottslig kompetens samt att samarbeta. Exempelvis angav 95 procent av de tillfrågade att de lär sig hur olika idrotter genomförs, medan 90 procent angav att de har lärt sig att samarbeta. Vidare framgick det att diskussioner mellan lärare och elever om lärande i störst utsträckning förekom i samband med ”*sällan-aktiviteter*” som utgjordes av lektioner med mer teoretiskt innehåll. Exempelvis Hjärt-lungräddning (HLR), kost och ergonomi. När det gäller exempelvis bollspel gick det inte att finna någon korrelation i förhållande till diskussioner om lärande. I undersökningen konstateras även att Idrott och hälsa är ett ämne som i realiteten inte uppfyller styrdokumentens avsikter (Lundvall & Meckbach et al., 2008).

Eriksson et al (2005) ger sin syn på det bristande utrymmet för reflektion i ämnet och hävdar att den stora betoningen på aktivitet gör att utrymmet för samtal och reflekterande åsidosätts. Vidare tolkar Eriksson et al (2005) detta som att det finns en inställning inom ämnet som antyder att det är tillräckligt att vara ombytt och delta för att lära sig samt att ämnet framförallt verkar syfta till att skapa en vana hos eleverna att röra på sig. Detta leder till att eleverna går miste om alternativa synsätt på hälsa, fysisk aktivitet och kropp (a.a.).

2.2.6 Komplikationer inom idrottslärarytbildningen

Larsson (2009) menar att det finns komplikationer för idrottslärare när det gäller att sätta ord på ämnets kunskapsobjekt. Liknande problem finns även för idrottslärarytbildarna då det gäller att sätta ord på vilken kunskap en idrottslärare egentligen ska besitta. En del studien har inriktat sig mot just vilken kunskap som idrottslärarytbildare anser att idrottslärare ska inneha. Viktiga aspekter som kunde utläsas av svaren var att det mellan idrottslärarytbildarna rådde en enighet om att lärarstudenterna via utbildningen skulle utveckla individuella färdigheter i idrott samt

att de ska kunna bygga upp och planera lektioner. Vidare menar respondenterna att idrottslärarstudenterna ska inneha kunskaper om kroppen och dess funktioner samt utveckla en didaktisk kunskap att kunna tillämpa gentemot eleverna (a.a.).

Utbildningen har tidigare kritiserats av Annerstedt (1991) för att ha haft för stort fokus på idrottsliga färdigheter och för litet utrymme till didaktiska frågor. Den har även kritiserats av Annerstedt och Bergendahl (2002) som menar att det finns för många lärosäten som ger studenter möjlighet till utbildning. Vidare är utrymmet att fritt utforma utbildningen vid respektive lärosäte ett annat problem. Detta samtidigt som ett centralt styre saknas samt att de mindre lärosätena har svårt att få fram kompetenta lärare inom ämnet. Däremot menar Annerstedt och Bergendahl (2002) att det finns ett mer aktivt arbete mot styrdokument inom idrottslärarutbildningen om en jämförelse görs med andra inriktningar inom lärarutbildningen.

När de kunskaper som lärarutbildarna nämnde i Larssons (2009) undersökning skulle konkretiseras blev det svårare för respondenterna att uttrycka sig. Detta tolkades som att det inte finns något direkt språk som kan uttrycka ämnets kärna. Respondenterna i studien menade också att det är svårt att i ord uttrycka de olika ämneskunskaperna.

2.3 Problemprecisering

Syftet med studien var att undersöka vilka uppfattningar idrottslärarutbildare har om vad som är viktig kunskap, för eleverna i grundskolan att utveckla genom de tre vanligaste aktiviteterna i ämnet Idrott och hälsa, enligt NU-03. Eftersom att den nationella utvärderingen 2003 har visat att bollaktiviteter, lekar och träning/motion är de vanligaste aktiviteterna utformades följande problempreciseringar:

- Vilka fakta-, förståelse, färdighets- och förtrogenhetskunskaper uppfattar idrottsutlärarutbildare som viktiga att elever i grundskolan utvecklar genom kategorin *bollaktiviteter*?
- Vilka fakta-, förståelse, färdighets- och förtrogenhetskunskaper uppfattar idrottsutlärarutbildare som viktiga att elever i grundskolan utvecklar genom kategorin *lekar*?
- Vilka fakta-, förståelse, färdighets- och förtrogenhetskunskaper uppfattar idrottsutlärarutbildare som viktiga att elever i grundskolan utvecklar genom kategorin *träning/motion*?

3. Metod och material

I detta kapitel kommer valet av metod för datainsamlingen samt dess relevans för undersökningen att synliggöras. Kapitlet kommer även att ge en beskrivning av urval och bortfall, de respondenter som deltog, intervjuguiden, genomförande samt etiska överväganden. Slutligen följer en beskrivning av tillvägagångssätt för bearbetning av data.

3.1 Val av undersökningsmetod

Eftersom att det var idrottsläraryrket som skulle undersökas var det angeläget att få en djupare snarare än en bredare förståelse för problemområdet. Denscombe (2000) menar att en kvalitativ metod är att föredra om man vill nå en djupare förståelse för undersökningsområdet. Trost (1993) menar i sin tur att en kvalitativ studie är att föredra om avsikten är att försöka förstå människors sätt att resonera om en viss företeelse, i det här fallet kunskaper i ämnet Idrott och hälsa. Valet föll därmed på en kvalitativ metod i form av semistrukturerade telefonintervjuer. Anledningen till att genomföra intervjuerna per telefon var att det inte hade varit ekonomiskt eller tidsmässigt genomförbart att utföra intervjuerna på plats med tanke på respondenternas geografiska spridning. Kvale och Brinkmann (2009) menar att de finns en del fördelar med att kunna göra telefonintervjuer, exempelvis på grund av just den geografiska spridningen hos respondenterna.

En semistrukturerad intervjuform innebär enligt Denscombe (2000) att det finns en färdig mall med frågor som respondenten skall besvara. Till skillnad från en strukturerad intervjuform, där intervjuaren har en kontroll över utformningen på såväl frågor som svar, innebär den semistrukturerade intervjuformen att intervjuaren intar ett mer flexibelt förhållningssätt gentemot respondenten. Det mer flexibla förhållningssättet medför att intervjuaren ställer öppna frågor och ger respondenten utrymme till att utveckla sina tankar, intervjuaren är heller inte främmande för att exempelvis ändra ordningsföljd på frågorna (Denscombe, 2000).

3.2 Urval och bortfall

För att finna lämpliga respondenter för undersökningen, alltså idrottslärarutbildare, kontaktades till en början två olika lärosäten via telefon. Detta för att få kontaktuppgifter till personer inom den tänkta målgruppen samt en geografisk spridning på möjliga respondenter. Kontakten med de två lärosätena resulterade i fyra möjliga respondenter. Därefter tillhandahöll handledaren för uppsatsen förslag på åtta möjliga undersökningsslagare fördelade med geografisk spridning på fem olika orter och således fem olika lärosäten. Urvalsprocessen kan alltså liknas med vad Trost (1993) menar är ett bekvämlighetsurval. Det totala urvalet utgjordes följaktligen av en undersökningsgrupp om tolv tillfrågade lärarutbildare inom ämnesområdet, fördelat på sex lärosäten med en geografisk spridning i Sverige.

Av de tolv tillfrågade respondenterna gav sju sitt godkännande att delta i undersökningen, vilket därmed utgjorde studiegruppen. Bortfallet blev alltså fem personer. Undersökningens geografiska spridning fördelades på fem olika orter i Sverige, från norr till söder, som tillhandahåller idrottslärarutbildning. Trost (1993) menar att det vid kvalitativa studier är av stor vikt att få fram variationer inom den mer eller mindre homogena/heterogena grupp av population man är intresserad av, i det här fallet homogena eftersom samtliga respondenter var lärarutbildare i ämnet Idrott och hälsa. Variationen bestod i det här fallet av den geografiska spridningen och tillhörande lärosäten. Intentionen med spridningen var att få en så omfattande bild som möjligt av idrottslärarutbildares uppfattning inom det aktuella problemområdet.

3.3 Respondenterna

De sju respondenter som deltog i undersökningen arbetade samtliga som lärarutbildare inom ämnet Idrott och hälsa vid ett universitet eller en högskola i Sverige. Vidare hade alla respondenter som deltog i intervjuerna en sedan tidigare genomförd lärarutbildning vilket innebär att de var behöriga att undervisa i ämnet inom ramen för grund- och gymnasieskolan. En av respondenterna hade genomfört sin lärarutbildning utomlands medan de övriga hade genomfört sin inom ramen för det

svenska utbildningsväsendet. De tillfrågade hade samtliga en mångårig erfarenhet av att arbeta som lärare i ämnet Idrott och hälsa i grundskolan.

3.4 Intervjuguide

Frågorna i intervjuguiden (Bilaga 4) var uppdelade i två kategorier, så kallade bakgrundsfrågor samt undersökningsfrågor. Bakgrundsfrågorna handlade om respondenternas tidigare arbetserfarenheter inom ämnet Idrott och hälsa, deras utbildning samt vilka arbetsuppgifter de hade på sin nuvarande arbetsplats.

I undersökningsfrågorna fick respondenterna svara på vilka kunskaper, teoretiska och praktiska, som de ansåg att en lärare i ämnet Idrott och hälsa skulle ha med sig från lärarutbildningen för att kunna bedriva god undervisning i grundskolan. Respondenterna fick även svara på vilka aktiviteter som enligt deras erfarenheter var mest förekommande inom ämnet. Dessa frågor hade avsikten att ge en bild av respondenternas upplevelser av och inom ämnet.

Intervjuguiden (Bilaga 4) utgick ifrån åtta kategorier av aktiviteter som enligt den Nationella utvärderingen (2003) visat sig vara de vanligast förekommande inom ämnet. De åtta kategorierna var bollaktiviteter, lekar, träning/motion, gymnastik/redskap, samarbetsövningar, motorik, dans/musik och en övrigt kategori där fokus lades på simning, orientering samt friluftsliv. Frågan var utformad så att respondenterna skulle ge sin syn på vilka av de fyra kunskapsformerna fakta-, förståelse-, färdighets- och förtrogenhetskunskap som var möjliga såväl som viktiga att eleverna utvecklar utifrån respektive kategori av aktivitet. De fyra kunskapsformerna framhålls i läroplanen för de obligatoriska skolformerna (Lpo94). Avsikten med att sätta respektive kategori av aktivitet gentemot kunskapsformerna var för att få en heltäckande bild av vilken sorts kunskap som är möjlig så väl som viktig att eleverna tar till sig. Avslutningsvis skulle respondenterna beskriva sin uppfattning om vad som utgör ämnets legitimitet.

I denna studie presenteras endast resultatet från idrottsläroverutbildarnas uppfattningar om de tre vanligaste kategorierna av aktiviteter i förhållande till de fyra kunskapsformerna. Övriga undersökningsfrågor är alltså tänkta att ligga till grund för en kommande studie.

3.5 Genomförande

Respondenterna kontaktades via ett e-postmeddelande angående undersökningen. I meddelandet fanns en beskrivning av studien och en förklaring till varför de var av intresse för undersökningen samt information om hur den skulle genomföras. De tillfrågade fick möjligheten att överväga sitt eventuella samtycke om att delta under en veckas tid. Innan undersökningen påbörjades genomfördes en pilotstudie med en idrottsläroverutbildare som inte ingick i huvudundersökningen. Tanken med pilotstudien var att få en uppfattning om nödvändiga revideringar i intervjumallen inför undersökningen, liksom att ta reda på om frågorna var av relevans för syftet.

Pilotstudien visade behovet av att förtydliga informationen till respondenterna om att undersökningen kom att utgå ifrån de åtta kategorierna av aktiviteter. Därför togs beslutet att under intervjuerna förtydliga att de åtta kategorierna av aktiviteter som undersökningen till stor del baserades på hade valts ut för att de enligt Eriksson et al., (2003) och Eriksson et al., (2005) framgick som de vanligast förekommande aktiviteterna i ämnet. I övrigt framgick det av pilotstudien att frågorna var relevanta i förhållande till undersökningens syfte. Det framhölls också att det var svårt men av stor vikt att i intervjun, be deltagarna att svara på vilka av de fyra kunskapsformerna, fakta-, förståelse-, färdighets- samt förtrogenhetskunskap som de ansåg att eleverna kan utveckla utifrån de åtta kategorierna av aktiviteter. Pilotstudien visade även att det var en god idé att skicka ut intervjumallen till respondenterna i förväg för att ge dem en möjlighet att kunna svara så utförligt som möjligt på frågorna. Slutligen visade pilotstudien att intervjun inte kom att ta de beräknade 20-30 minuter utan istället 30-40 minuter, vilket respondenterna informerades om innan undersökningen.

En påminnelse om deltagande skickades via ett e-postmeddelande till de respondenter som delgivit sitt samtycke fem till sju dagar innan genomförandet. Eftersom pilotstudien visade att det fanns ett behov av att låta respondenterna ta del av intervjumallen i förväg, bifogades denna. Avsikten var alltså att ge respondenterna möjlighet att förbereda sig inför intervjun. Samtliga intervjuer spelades in med hjälp av teknisk utrustning i form av en kassettspelare och ett så kallat fickminne. Anledningen till att det användes två inspelningskällor under intervjutillfällena var för att försäkra sig om att inget datamaterial skulle försvinna på grund av tekniska skäl.

Under intervjuerna intogs ett öppet förhållningssätt från intervjuaren gentemot respondenterna, i enlighet med Denscombes (2000) beskrivning av en semistrukturerad intervju. När det under intervjun fanns behov av att få en tydligare bild av meningen i respondenternas svar ställdes dels uppföljningsfrågor och dels tolkande frågor. Kvale och Brinkmann (2009) beskriver uppföljningsfrågor som ett bra sätt att få ett vidare innehåll i respondenternas svar. Detta kan exempelvis göras genom att intervjuaren upprepar de viktiga orden i ett svar för att respondenten ska ge ytterligare utläggningar i frågan. De tolkande frågorna i sin tur utgörs av att intervjuaren formulerar om ett svar, exempelvis ”Du menar alltså att...” (Kvale & Brinkmann, 2009).

3.6 Etiska överväganden

Det finns enligt de forskningsetiska principerna inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning etiska förhållningssätt som måste följas. De förhållningssätt och de punkter som anges har beaktats i samband med undersökningen. Enligt informationskravet som utgör regel ett i de forskningsetiska principerna skall undersökningens deltagarna informeras om deras uppgift i studien samt de villkor som gäller för deltagandet. De ska likaså informeras om att deltagande är frivilligt. Respondenterna informerades med ovanstående regel i beaktning om syftet med studien, varför de valts ut samt att deltagandet var frivilligt. Eftersom att det enligt regel nummer ett även är viktigt att informera respondenterna om allt som kan tänkas påverka deras villighet att delta upplystes dem om att intervjun kom att spelas

in (Forskningsetiska principer inom humanistisk - samhällsvetenskaplig forskning, 2008).

Enligt samtyckeskravet och regel nummer två ska undersökningsdeltagarnas samtycke om att delta erhållas. Samtycket om att delta tillhandahölls av respondenterna i samband med att de lämnade önskemål via ett e-postmeddelande om tid för att bli uppringda för intervju. Respondenterna fick även reda på att det själva hade rätten att när som helst ta beslutet att avbryta intervjun, vilket framhålls som regel nummer tre. Vidare bör det framhållas att det inte fanns någon tidigare relation till respondenterna i undersökningen eftersom regel nummer fyra anger att det inte bör föreligga något beroendeförhållande mellan respondenterna och forskarna. I samband med studiens genomförande ombads respondenterna även att ta ställning till att ge sitt samtycke till att det i redovisningen av undersökningens resultat fick framgå vilket lärosäte de representerade. Slutligen var det angeläget att framhålla för respondenterna att deras medverkan kom att behandlas konfidentiellt, detta i enlighet regel nummer fem och sex (Forskningsetiska principer inom humanistisk - samhällsvetenskaplig forskning, 2008).

3.7 Bearbetning av data

Datamaterialet för studien samlades in genom telefonintervjuer. Samtliga intervjuer transkriberades, vilket innebär att de avlyssnades och skrevs ner ordagrant efter genomförandet, detta tillvägagångssätt rekommenderas även av Kvale och Brinkmann (2009). Vid transkriberingen av intervjumaterialet var datorprogrammen iTunes och Microsoft Word till stor hjälp i processen. När transkriberingen var genomförd påbörjades en analys av materialet. Kvale och Brinkmann (2009) påvisar diverse analytiska metoder, men menar samtidigt att det inte direkt finns givna analysmetoder som passar för alla undersökningar.

För att analysera materialet på ett stringent sätt och med tanke på Kvale och Brinkmanns (2009) påvisanden, utarbetades en strategi för studien, uppdelad i fem steg för att underlätta arbetet. Den tidigare nämnda transkriberingen av materialet var

steg ett i processen, steg två utgjordes av en sammanfattande dokumentation av datamaterialet. Steg två utfördes först av att materialet sammanfattades genom att varje svar som var av relevans utifrån undersökningens problemformuleringar togs ut från källtranskriberingen till ett nytt dokument. I sammanfattningen ströks delar av svaren som var av vikt under för att underlätta det fortsatta analytiska arbetet, detta gjordes på samtliga frågor från intervjumallen som berörde problemformuleringarna.

I arbetet med steg tre fördes en dialog mellan författarna om vilka kategorier som skulle användas för analysen av datamaterialet. Det beslutades att kategorierna skulle utgå från studiens problemformuleringar, detta å ena sidan för att vara stringent under analysarbetet å andra sidan för att underlätta begripligheten och innebörden i texten för framtida läsare. Kategorierna blev således kunskap med utgångspunkt genom bollaktiviteter, lekar och träning/motion. Steg fyra utgjordes vidare av en kartläggning av mönster kopplat till respektive kategori. De fyra kunskapsformerna, fakta-, förståelse-, färdighets- och förtrogenhetskunskap användes, som tidigare nämnts, som underlag vid intervjuerna och bidrog då till att utgöra intervjumallen. I det analytiska arbetet bidrog de fyra kunskapsformerna för att urskilja mönster angående vilken kunskap som respondenterna nämnde genom respektive kategori. Detta var ett teoretiskt verktyg som användes för att urskilja vilken kunskapsform respondenterna gjorde uttryck för.

Ett annat verktyg som var av vikt var Arnolds (1979;1985) teorier, som användes för att tolka meningen i de uttryckta kunskapsformerna, alltså för att urskilja vad utsagorna egentligen uttryckte. Det femte och sista steget i den analytiska processen var resultatskrivning, alltså dokumentation av undersökningens resultat med tillhörande analys. Resultatet tydliggjordes med hjälp av diverse citat från intervjuerna, alltså respondenternas röster. Kvale och Brinkmann (2009) menar att citat ger läsaren exempel på det material som ligger till grund för forskarens analys och därmed de tolkningarna som är gjorda. För att förtydliga tolkningen av resultatet beslutades det att även i resultatredovisningen referera till de ovan nämnda analytiska verktygen, som utgjordes av Arnolds (1979;1985) och Carlgrens (2002) teorier.

4. Resultat och analys

I detta kapitel kommer resultatet av undersökningen att redovisas. Undersökningen baseras på sju intervjuer med idrottslärarutbildare i det svenska utbildningssystemet. En sammanfattning av resultatet kommer att synliggöras i slutet av kapitlet.

4.1 Resultatredovisning

Redovisningen och analysen av resultatet presenteras utifrån de tre kategorierna bollaktiviteter, lekar samt träning/motion i förhållande till de fyra kunskapsformerna som fakta-, förståelse-, färdighets- samt förtrogenhetskunskaper.

4.1.1 Kunskap med utgångspunkt i bollaktiviteter

I lärarutbildarnas utsagor framstår det som att faktakunskaper i bollaktiviteter framförallt handlar om att eleverna ska lära sig regler i olika bollspel, vilket majoriteten av de tillfrågade nämner. Det kan även vara att eleverna ska känna till vilka bollspel som är vanliga i det svenska samhället och inneha en viss historisk koppling till dem.

Ja jag tror att det handlar mycket om hur de går till, alltså ren regelkunskap alltså (Respondent 4)

då tänker jag att man känner till de vanligaste bollspelen kanske kan ha en viss historisk koppling till dem, kan redogöra för dem vanligaste bollaktiviteterna inom Sverige (Respondent 3)

Genom att eleverna känner till reglerna i diverse bollsporter ges de möjlighet att ta del av olika bollsporter på ett meningsfullt sätt, både som utövare och åskådare i någon bollsport.

Då är ju fakta det är alltså regelkunskap (...), att fakta är eh kan förståelse för ett spel kan behövas när man kommer lite högre upp när man tittar på tv eller går och tittar på en fotbollsmatch, för att kunna ta del av spelets regler (Respondent 2)

Respondent - kunskap om olika bollspel, så att jag kan gå och titta på en fotbollsmatch om jag skulle vilja det och förstå spelet någorlunda. Intervjuare – ja, tänker du då på att man förstår hur det går till och vilka regler som finns och vad som gör spelet unikt? Respondent – ja, att man kan få ut någonting av att titta på och jag är liksom inte helt främmande när jag ser det, sen kan man ju inte gör det med, alltså jag tycker inte att man ska fokusera på alla bollspel men man ska ändå ge eleverna någon form av eh kunskap om idrott som ett kulturellt fenomen, och där är ju faktakunskaperna en del, så att eh jo men det tycker jag (Respondent 5)

Vidare är en av de viktigaste aspekterna med bollaktiviteter att eleverna lär sig förstå vad olika bollspel går ut på, med andra ord att förstå spelets idé. I utsagorna kan det tolkas som att förståelsen för olika bollspels idé är av vikt eftersom det ger eleverna möjlighet att kunna delta samt att som åskådare ta del av liknande aktiviteter. Förståelsekunskapen innebar mer konkret att eleven förstår hur man placerar sig på planen eller att de kan förstå hur faktakunskaperna, med andra ord reglerna, ska användas i praktiken. Vidare ansågs det vara viktigt att förstå vad som förenar och skiljer olika typer av bollspel åt.

och så landar man då år nio i att man har en förståelsekunskap för det färdiga spelet för att både kunna delta i och för att kunna vara åskådare (Respondent 2)

och framförallt så eh behöver man ju förstå spelets idé litegrann alltså att man eh så att man kan delta på ett sätt som känns meningsfullt (Respondent 6)

Fakta- och förståelsekunskaperna som är viktiga att eleverna utvecklar genom olika bollaktiviteter utgörs med andra ord av att ge eleverna kunskaper *om* olika bollsporter/bollspel i form av de tillhörande reglerna eller att de uppfattar meningen med själva bollspelet. Kunskapen *om* olika bollsporter/bollspel tycks vara en förutsättning för att själva kunna delta, vara åskådare samt se meningsfullhet i detta. Utsagorna kan förstås i enlighet med Arnolds (1979;1985) teorier där kunskap *om* är information som hjälper individen att förstå och sätta fysiska aktiviteter i ett sammanhang. Det handlar med andra ord om att ökade kunskaper om idrotten, i det här fallet bollsporter/bollspel hjälper individen att uppskatta spelet (a.a.).

Något som också går att utläsa är att man genom bollaktiviteter kan ge eleverna faktakunskap om den egna kroppen, i betydelsen att de känner till vilka muskler som samverkar när spelet utövas, alltså kunskap utanför den givna aktiviteten. Detta benämndes som anatomi eller fysiologi. I idrottslärarytbildarnas utsagor tycks

förståelsekunskapen också handla om att eleverna ska begripa att bollaktiviteter kan förmedla ett mervärde som inte har direkt anknytning till aktiviteten i sig, men att den nås genom aktiviteten. Detta är i enlighet med Arnolds (1979;1985) teorier där man genom fysiska aktiviteter kan nå andra mål, exempelvis sociala. I utsagorna kan bollaktiviteter erbjuda eleverna en förståelse för de positiva effekter deltagande kan ge i form av fysisk hälsa såväl som sociala effekter. Å ena sidan menar en av lärarutbildarna att eleverna kan få en förståelse för att bollaktiviteter kan vara ett sätt att träna upp sin kondition. Å andra sidan framgår det att eleverna kan få en förståelse för att deltagande i en aktivitet kan vara ett sätt att utöka sitt sociala nätverk.

(...) utan lite mer eh anatomi, fysiologi, vilka muskler samverkar när jag kastar bollen eller sparkar på bollen (...) (Respondent 5)

Respondent – (...) inte bara det att man spelar man kan kanske förstå att det är att det finns andra faktorer, vad betyder det att jag är med i en aktivitet som jag kan fortsätta med sen på min fritid och så vidare så det är ju mer en mening att förstå meningen med olika aktiviteter vad de kan betyda för barn och unga i samhället. Intervjuare – ja kan man kan du ta något exempel på vad man får en förståelse för att ingå i en aktivitet kan betyda för dem? Respondent – ja det kan ju vara ett sätt att få kamrater exempelvis (Respondent 3)

De färdigheter som är viktiga att eleverna utvecklar genom att ha bollaktiviteter i undervisningen verkar handla om att eleverna ska lära sig att utföra de rörelser som är kännetecknande för att de olika bollspelen, exempelvis att passa, ta emot och kasta en boll men även en viss spelförståelse. Det gäller alltså att lära sig idrottsliga färdigheter i olika bollspel. Genom att eleverna lär sig detta kan de enligt lärarutbildarnas uppfattning också uppleva deltagandet som mer meningsfullt.

Ja, det är olika, jag menar tar du volleyboll då till exempel så blir det ju en färdighet som du utvecklar, tar du basket så blir det en annan och tar du sen ner bollen på fötterna då blir det en annan va om du spelar fotboll. Så det är lite olika typer av färdigheter men alla eh varje bollspel kräver ju sitt liksom (Respondent 4)

det innefattar också en färdighet då en viss spelförståelse, att man passar i rätt ögonblick (Respondent 3)

och då är det för att det ska vara kul och kännas hyfsat meningsfullt att delta så behöver man ju ett visst mått av färdigheter, du behöver kunna kasta, du behöver kunna ta emot, du behöver kunna eh kunna passa, passa bollen vidare helt enkelt (Respondent 6)

Bollaktiviteter handlar enligt utsagorna inte enbart om att utveckla färdigheter i olika bollsporter utan det framgår även som en bra metod för att utveckla elevernas förmåga att röra sig på ett allsidigt sätt. Allmänt sätt att få en större rörelsekompetens men även mer specifikt att eleverna utvecklar de grundläggande motoriska färdigheterna.

jo att man också har en för det kan man ju lära genom bollaktiviteter, alltså allsidig rörelsekompetens. Det kräver ju både balans och koordination och precision och så vidare (Respondent 5)

Respondent - (...) tittar man på grundfärdigheter så skulle jag skulle jag vilja säga att då är det det är precis det som det handlar om. Intervjuare- Du menar de motoriska grundfärdigheterna?
Respondent - Ja, precis ja (Respondent 7)

I utsagorna ovan ges ett uttryck för att bollaktiviteter kan fungera som ett sätt att ge vad Arnold (1979;1985) benämner bildning *i*, vilket i sin tur innebär att eleverna lär sig olika rörelser, i det här fallet de motoriska grundfärdigheterna eller de som är basfärdigheter för de olika bollsporterna. Kunskap som enligt Arnold (1979;1985) endast går att lära sig genom att delta, i det här fallet i bollaktiviteter av olika slag.

När det gäller förtrogenhetskunskaper genom bollaktiviteter framträder två tydliga mönster. Å en sidan menar delar av respondenterna att man inte kan utveckla några förtrogenhetskunskaper genom bollaktiviteter.

Man får förtrogenhet i hur människokroppen ska röra sig och varför man ska värma upp och när man ska avsluta ett pass när man håller på eh och har tagit ut sig till max, det är en annan sorts förtrogenhetskunskap man har för ämnet idrott och hälsa, men inte inom bollspelet kan man nå dit under de nio åren och 500 klocktimmarna. Fastän att man kanske då har 35 procent där man håller på med bollspel i skolan (Respondent 2)

Å andra sidan framträder till stor del skilda uppfattningar om vad som är viktig förtrogenhet att utveckla genom bollaktiviteter. Carlgren (2002) beskriver förtrogenhetskunskapen som tyst eller osynlig, möjligtvis gör detta att respondenterna har svårigheter att uttrycka detta och därmed framträder skilda uppfattningar om vad förtrogenhetskunskapen är. Förtrogenhetskunskap kunde i dessa fall exempelvis vara att man som individ har en så pass bra känsla för spelet att man inte behöver tänka när man passar eller placerar sig på planen. Vidare fanns det en annan uppfattning som handlade om att man som individ har uppnått de övriga tre kunskapsformerna.

ja eh där är den eh ja de eh ju en lite en högre nivå då på att eh kunna hantera det här bollspelet att känna sig eh känna sig så kunnig att eh att man kan eh ja man kan passa i rätt eh i rätt ögonblick man kan eh tänka bort sig själv tänker jag att man är så förtrogen med spelet att man jag kan tänka det här att nu ska jag gynna mina lagkamrater och jag behärskar tekniken, jag kan passa till någon så att eh han eller hon också får göra något bra då kan jag se lite grand utanför mitt eget perspektiv (Respondent 3)

Förtroghetskunskapen som man kan uppnå genom bollaktiviteter kan också vara att kunna värdera ett bollspel jämfört med en annan aktivitet alltså att se likheter och olikheter samt att kunna omsätta sina kunskaper i ett bollspel till ett annat.

4.1.2 Kunskap med utgångspunkt i lekar

De mönster som framträder som viktiga faktakunskaper att utveckla genom lekar i lärarutbildarnas utsagor tycks framförallt vara hur de går till, alltså regelkunskap om den specifika leken samt att eleverna känner till ett antal lekar.

Eh eh dem här faktakunskaperna då som man behöver känna till då tänker jag att man har tagit till sig ett ja man har en lekrepertoar man känner efter det här när man har gått igenom grundskolan så känner jag till ett antal lekar (Respondent 3)

Och den färdiga leken om man nu vill leka den då måste man ju tala om och jobba med dem reglerna som gäller och det kan man ju säga är faktakunskap (Respondent 2)

Ja, om vi tar fakta då så är det det är väl samma sak att det finns ju regler i eh samband med lekar med och sen som du kan lära dig då alltså. Också kan du lära dig då hur hur leken går till då helt enkelt (Respondent 4)

En del av förståelsekunskapen som lyfts fram tycks gå hand i hand med faktakunskaperna, eleverna ska alltså förstå faktakunskaperna, med andra ord förstå hur leken går till, vad den går ut på, förstå reglerna helt enkelt. Kunskapen ger eleverna förutsättningar för att kunna delta.

om man tänker regellekar som är det vanligaste som vi håller på med i idrotten så är det förståelse utav hur leken går till (Respondent 1)

och den förståelsekunskap du i leken det är ju att du har förstått lekens idé, så att du förstår vad som händer när du exempelvis blir bränd och varför också vidare. Det är ju förståelsekunskap så att du kan delta i leken (Respondent 2)

och en sån kunskap om lek olika lekar så att barn kan vara med och leka på rasten, hemma och så vidare (Respondent 5)

Som framgår av ovanstående resonemang går det att skönja en likhet mellan kategorierna bollaktiviteter kontra lekar och kan därför också jämföras med Arnolds (1979;1985) begrepp kunskap *om*. Eleverna skall med andra ord bli bekanta med och förstå ett antal lekar och dess tillhörande regler vilket är en nödvändig kunskap för att ges förutsättningar att vara delaktig i denna form av aktiviteter.

Vidare kan leken ses som ett förmedlande redskap i den mån att den bidrar till att ge eleverna kunskaper som ligger utanför själva aktiviteten i sig. I utsagorna ges det uttryck för att eleverna genom leken ska känna till och förstå de sociala reglerna, vilket därmed utgör både en fakta- och förståelsedimension. Förståelseskunskapen innebär också att eleverna ska få en förståelse för varför det är viktigt att tillämpa sociala regler, exempelvis vikten av att bete sig på ett visst sätt gentemot andra individer. Genom leken kan eleverna alltså nå andra mål i form av en social eller moralisk utveckling, vilket kan jämföras med Arnolds (1979;1985) begrepp kunskap *genom*.

Faktan är ju blir ju i sådana fall det sociala regelsystemet alltså att förstå att det finns regler som styr (Respondent 7)

jag tänker på det här med turtagning, eh acceptera domslut, eh veta hur jag ska bete mig för att inte andra ska bli överkörda så att jag inte förstör för alla andra och så vidare. Det är egentligen inget kunskapsmål som vi ska bedöma men det är ju ändå ett syfte med ämnet att det är något som ämnet kan ge och det tycker jag att det kan man just genom dem här gemensamma övningarna man gör (Respondent 5)

Andra mål som eleverna kan nå som ligger utanför själva aktiviteten i sig men nå genom leken är en förståelse för vad en specifik lek kan ge individen för positiv kroppslig eller idrottslig effekt.

Ja förståelsen och då tänker jag att det inte är (ohörbart) situationer utan då eh då specifikt förståelsen för vad är den här leken bra för är det min balans eller är det mitt bollsinn eller är det min styrka och så vidare. Då har man gått ett steg vidare Intervjuare – ja att man förstår att vad man kan använda till leken till att uppnå något annat då? Respondent - ja visst (Respondent 3)

Även när det gäller lärarutbildarnas utsagor om färdighetskunskapen som utvecklas med hjälp av lekar framträder en uppfattning om att leken bidrar till kunskap utanför den specifika aktiviteten. Det vill säga att utveckla elevernas färdighet att utöva ett socialt samspel med sina kamrater.

Lagkänsla hur man förhåller sig till andra och så va, så det har ju med själva syftet med leken att göra (...) i sådana fall så är det ju sociala samspel (Respondent 7)

Intervjuare – ja ja, då skulle man kunna säga att det är både en färdighetskunskap då och en förståelsekunskap då att man förstår vikten av det här med turtagning och att man kan utföra det också? Respondent – ja att man kan utföra det också (Respondent 5)

Leken tycks också vara en bildning i idrott, vilket enligt Arnold (1979;1985) innebär att idrottsundervisningen bidrar till att lära eleverna olika rörelser. I utsagorna synliggörs detta genom att leken framstår som en bra metod att utveckla färdigheter i form av en allmän rörelsekompetens, alltså de motoriska grundfärdigheterna eller en tillfredställande rums- och kroppsuppfattning. Det kan också handla om att lära eleverna de färdigheter som den specifika leken kräver.

alltså leken är ju väldigt mycket en en utmärkt metod för att utveckla de motoriska grundformerna att kasta, fånga, balansera, krypa, åla, hänga, klättra, stödja (Respondent 6)

Färdighet jag vet inte det är nog ingen speciell färdigheter mer än kanske motoriska färdigheter genom att du i leken får röra dig på lite olika sätt om man säger (Respondent 4)

Att leken kan ses som ett sätt att både utveckla färdighetskunskaper som eleverna kan ha nytta av utanför det specifika sammanhanget, alltså bildning genom leken, exempelvis för att kunna utöva olika idrotter, men också en bildning i rörelser som synliggörs genom följande citat.

Eh du utvecklar ju i många lekar så utvecklar du ju kärnkastet på många sätt som i sin tur sen eh hjälper dig om du ska serva i tennis eller slå klichslag i badminton eh du utvecklar ju mycket eh av rumsuppfattning och kroppsuppfattning i leken som du har nytta av i gymnastikmoment då i ja många olika sammanhang (Respondent 6)

När det gäller förtrogenhetskunskaper som går att utveckla genom leken är det svårt att urskilja någon specifik kunskap i lärarutbildarnas uppfattningar. Däremot går det

att skönja en viss tveksamhet om att leken verkligen bidrar till att utveckla någon specifik förtrogenhetskunskap.

Och förtrogenhetskunskapen ja jag vet inte om det finns något speciellt det det är svårt att peka på något speciellt.(...) Ja, det här som du säger osynlig kunskap, jag vet inte det det kan ju det är inget jag kommer på direkt så här. Men genom lekar så kan jag ju lära mig att umgås med andra eh ta hänsyn eh eh också vidare va, om det kan räknas in där (Respondent 4)

Det fanns samtidigt några respondenter som gav en uppfattning om vad som kan ses som viktig förtrogenhetskunskap att utveckla. I dessa förklaringar är förtrogenhetskunskapen som respondenten anger svår att utläsa.

ja och eh i leken då gör ju att jag kan eh eh jag får nya nya erfarenheter genom genom leken jag kan mer eh bedöma vad vad har jag för eh för glädje glädje av den här kan jag sätta in det i ett i ett större större sammanhang jag tänker då som många av dem här faktorerna att jag kan väga in eh dem här aktiviteterna vi gör i idrott och hälsa att det det kan ju påverka eh min min framtid på något sätt att jag påverkar min min hälsa min min livsstil det är ju genomgående eh för alla jag tänker just den här förtrogenhets eh eh det är ju en kvalitativ del jag får ju nya nya erfarenheter men det är ju inte för stunden bara utan att det är för det är för ett längre, längre förlopp. Längre fram i livet (Respondent 3)

Möjligtvis kan ovanstående citat tolkas som att de erfarenheter eleverna får från aktiviteterna de gör i Idrott och hälsa hjälper dem att se att det finns en gemensam nämnare för aktiviteterna, exempelvis kan det handla om att dem är positiva för hälsan. Eleverna lär sig i så fall att se likheter i olikheter.

I utsagorna ges det även ett uttryck för att förtrogenhetskunskap som är viktig att utveckla med utgångspunkt i lekar är att eleverna kan överföra kunskapen som de tar till sig i en lek till en, för dem, ny lek och därmed förstår skillnaden mellan olika lekar eller att kunna använda den kunskap de har till att kunna delta i leken i olika sammanhang och situationer.

4.1.3 Kunskap med utgångspunkt i träning/motion

I kategorin träning/motion framträder en gemensam uppfattning hos respondenterna. Viktig faktakunskap för eleverna att lära sig tycks framförallt vara att eleverna ska få en allmän kunskap om träningslära och tränings/motionsaktiviteter. Med andra ord vad det finns för olika träningsformer, vad de olika träningsformerna ger dig som

individ samt hur dessa ska utföras. Ett konkret exempel är att eleverna känner till hur man på olika sätt kan träna upp sin kondition, styrka etc. och känner till hur man kan förebygga skador. Vidare nämns vikten av att känna till hur kroppen fungerar i olika träningsformer, hur man ska äta och dricka för att tillgodogöra träningen på bästa sätt samt att eleven känner till olika begrepp som aerob, anaerob, statisk och dynamisk styrka.

då är det ju att information om olika motions och träningsformer, vad finns det för några och att ja att man kan använda dem i ett sätt att träna upp sin kropp och att träna upp sin kondition. Det är mer en det handlar inte om en aktivitet utan att det är ju flera aktiviteter, att man får kunskap genom idrott och hälsa att det finns allt från gym till styrketränningsbanor och så vidare. På vilka, vilka aktiviteter som man kan använda sig av (Respondent 3)

träning och motion då tycker jag det handlar väldigt mycket om att kunskap om hur kroppen fungerar i olika former av motionsaktiviteter träningsmodeller, hög, lågintensiv och så vidare. Också kunskap hur man ska göra saker för att inte skada sig och för att man ska kunna göra det på så att det blir ett så bra utfall som möjligt (Respondent 5)

faktakunskap där det vill säga eh hur kroppen reagerar vid träning när man utsätter den för olika form av träning, man behöver en del faktakunskap eh hur man bedriver fysisk träning på olika sätt (Respondent 6)

Förståelsekunskapen tycks liksom de övriga två kategorierna vara starkt förankrad med faktakunskapen när det gäller träning/motion. Det vill säga att det framförallt är viktig för eleverna att inte bara känna till olika träningsformer utan att dem också i samband med undervisningen om träning/motionsaktiviteter får en förståelse för varför det är viktigt att träna för att bibehålla sin hälsa. Enligt utsagorna ska eleverna även få förståelsekunskap om de negativa aspekterna som en inaktiv livsstil kan medföra samt vilken betydelse kosten har i sammanhanget och att dessa två aspekter hänger ihop. Det tycks också vara viktigt att förstå vilken specifik effekt olika träningsformer som de känner till ger ur en hälsoaspekt.

ja för det första att dem faktiskt förstår varför vad ska vi säga eh vad är det som blir effekten av om jag tränar på det här sättet? Vad blir effekten om jag tränar på ett annat sätt och då tänker jag både ur hälsosynpunkt och andra eh det behöver inte bara ge innebära hälsa utan det kan ju också va negativa konsekvenser för hälsan och så vidare (Respondent 5)

att förstå vad ska man säga vad som händer när jag tränar va och vad som händer när jag inte tränar (Respondent 4)

framförallt förståelse för träningens positiva effekter och vad vad som händer i kroppen (Respondent 6)

I utsagorna angående kategorin träning/motion när det handlar om fakta- och förståelsekunskaper framträder återigen bilden av att eleverna ska få, i enlighet med Arnold (1979;1985) kunskaper *om* i det här fallet träning och motionsaktiviteter. Kunskapen *om* innebär att eleven tar till sig vilka träningsformer det finns och vad som är viktigt att tänka på när de ska bedrivas samt kunskap om de positiva hälsoaspekter som de olika träningsformerna medför. Den ökade kunskapen *om* kan uppfattas ge eleven en möjlighet att sätta träning/motionsaktiviteter i ett sammanhang som gör att de kan bli begripliga och ger eleven en förutsättning att själv kunna utföra träning/motion.

När det gäller träning/motion tycks färdighetskunskaperna i sin tur handla om att eleverna skall få en färdighetskunskap i att kunna utföra de rörelser som krävs för en viss tränings eller motionsform. Individerna ska kunna hantera eventuella redskap eller sin kropp för de ändamål man tänkt sig. Färdighetskunskaperna som eleverna ska lära sig med utgångspunkt i olika träning/motionsaktiviteter handlar alltså om en bildning *i*, eleverna får alltså lära sig de olika rörelser som är förknippade med en viss träning/motionsaktivitet. Det är med andra ord rörelsen *i* sig som är det viktiga, ovanstående kan jämföras med Arnolds (1979;1985) teorier där kunskap *i* handlar om att lära sig utföra rörelser.

Ja, det beror ju på vilken färdighet det är jag använder, jag kan ju träna på många olika sätt. Jag kan ju träna styrketräning, då får jag ju färdigheter i hur jag hanterar de redskapen och maskinerna eller om jag tränar med kroppen som redskap också kan jag ju få färdighet och utöva och göra de här övningarna. Rent hur man gör och jag kan göra dem alltså (Respondent 4)

färdighet det är väl att kunna utföra att åtminstone någon form av träning, det kan ju vara olika styrketräning eller konditionsträning eller... (Respondent 1)

Samtidigt finns det en bild av att det också handlar om att ge eleverna en god rörelsekompetens. Det viktiga är inte att behärska en viss specifik träningsform men att eleverna känner att de har den kroppsliga kompetensen som krävs för att våga prova någon form av träning/motionsaktivitet. Återigen handlar det om att eleverna

får en bildning *i*, med andra ord, de lär sig olika rörelser som de kan ha nytta av i framtiden. I det här fallet för att kunna utöva någon träning/motionsform.

att dem faktiskt har så pass rörelsekompetens att dem faktiskt att dem kan utan att dem behöver kunna just något specifikt dem behöver ju inte kunna exempelvis aerobics eller pump eller styrketräning på ett specifikt sätt men dem ska ha så pass mycket kunskap att dem kan gå in i dem här miljöerna (Respondent 5)

I förhållande till vilka förtrogenhetskunskaper som är viktiga att eleverna utvecklar framträder ett liknande mönster som i de två övriga kategorierna av aktiviteter. Å ena sidan ges det i lärarutbildarnas utsagor ett uttryck för att det inte går eller att de är tveksamma om det går att uppnå några förtrogenhetskunskaper med utgångspunkt i träning/motionsaktiviteter.

Ja, eh jag vet inte om du får förtrogenhetskunskap där eller osynlig kunskap som du uttrycker det, ja jag har svårt att komma på något direkt nu (Respondent 4)

ja, förtrogenhetskunskaperna är att återigen alltså, jag tycker att den, eh ibland så talar man ju om förtrogenhetskunskaper som den där visionen som nästan är omöjlig att uppnå, alltså det handlar ju om att skaffa sig eh lång erfarenhet och att eh gräva lite djupare och jag jag tror inte att man i så stor utsträckning når det via enbart ämnet idrott och hälsa i alla fall på grundskolan (Respondent 6)

Å andra sidan ges det dels ett uttryck för att förtrogenhetskunskapen i den här kategorin av aktiviteter är en väldigt viktig del för ämnet, men utan att uttrycka vad den i så fall utgörs av. Dels att förtrogenhetskunskapen som eleverna kan utveckla handlar om att kunna värdera vad som krävs för att utföra olika motionsformer eller deras nytta i förhållande till varandra, samt att ha en förtrogenhet med vad som passar individen själv att utöva som träning/motionsform.

Får man både utöva och reflektera kring kroppen, träning, arbete, vila, så tror jag att man når en lång förtrogenhet under de här nio åren. Och det tycker jag skulle vara det viktigaste i vårt ämne (Respondent 2)

ja det är för mig att man kan man kan känna av sin kropp och sig själv och bestämma sig för vad det är man vill göra för något (Respondent 1)

Respondent - ja de här tycker jag handlar mycket om att kunna värdera och överföra till andra situationer att alltså om jag tränar, om jag åker skidor vad ska jag då om jag ska kunna åka

skidor vad behöver jag då träna i andra sammanhang för att jag ska kunna åka skidor. Eh varför är skidor bra jämfört med nån ja någonting annat och så vidare. Så värdering tycker jag där. Intervjuare – det handlar om värdering ja? Respondent – ja värdering att kunna värdera, analysera. Intervjuare - ja kan man säga då utifrån den situationen då vad krävs eller vad är mitt mål? Värdera utifrån situationen. Respondent – Ja värdera olika alltså spelar jag innebandy som motionsform av innebär det, om jag är ute och joggar om jag går stavgång. Den typen (Respondent 5)

4.2 Sammanfattning resultat

Nedan görs en sammanfattning av de fakta-, förståelse-, färdighets- samt förtrogenhetskunskaper som enligt idrottslärarutbildarnas utsagor tycks vara viktiga att eleverna utvecklar med utgångspunkt i de tre kategorierna av aktiviteter.

Kunskap med utgångspunkt i bollaktiviteter samt lekar tycks vara att eleverna får fakta och förståelsekunskaper om olika bollsporter/bollspel samt lekar. Detta i form av fakta om och förståelse för reglerna, att de känner till vad det finns för olika bollsporter och lekar, uppfattar vad dem går ut på för att själva kunna delta, eller uppskatta bollspelet som åskådare.

Både bollaktiviteter och lekar tycks även fungera som ett förmedlande redskap av viktiga kunskaper utanför aktiviteten i sig. Bollaktiviteter kan användas för att ge eleverna faktakunskaper om den egna kroppen samt en förståelse för att deltagande i bollaktiviteter kan förmedla ett mervärde i form av en bättre hälsa eller utökat socialt nätverk. Genom leken lär sig eleverna vilka sociala regler som finns och varför de är viktiga att tillämpa samt färdigheten att göra detta gentemot sina kamrater. Leken hjälper också till att nå andra mål i form av en förståelsekunskap för att den kan användas i syfte att ge positiva kroppsliga eller idrottsliga effekter.

När det gäller kategorin träning/motion tycks viktig fakta- och förståelsekunskaper handla om att få allmän kunskap om olika träning/motionsformer. Detta innebär å ena sidan att eleverna lär sig vilka olika träningsformer det finns och vad som är viktigt att tänka på i utförandet. Exempelvis kostens betydelse och hur man undviker skador. Å andra sidan vilka positiva hälsoaspekter träning ger i allmänhet såväl som vad en specifik träningsform ger. Kunskaperna kan uppfattas ge förutsättningar för att själva kunna utföra någon form av träning.

Färdighetskunskaperna som är viktiga att utveckla genom bollaktiviteter, lekar samt kategorin träning/motion handlar i sin tur om att eleverna får en bildning i rörelse, när det gäller bollaktiviteter och lekar är det viktigt att eleverna får en god rörelsekompetens i form av utvecklade motoriska grundfärdigheter, så väl kunskap att utföra de grundläggande rörelserna för de olika bollsporterna/bollspelen eller leken. Det är också viktigt att eleverna lär sig att utföra de rörelser som förknippas med olika tränings/motionsformer. Förtrogenhetskunskapen är den kunskapsform som enligt idrottsläroverutbildarnas utsagor tycks vara svårast att se ett gemensamt mönster i. Samtliga tre kategorier av aktiviteter ger en delad uppfattning om förtrogenhetskunskapen hos respondenterna. Å ena sidan att det inte går att utveckla några förtrogenhetskunskaper. Å andra sidan skiljer den sig till stora delar åt mellan de idrottsläroverutbildare som uttrycker någon förtrogenhetskunskap. Det som tydligast går att förknippa med förtrogenhetskunskap handlar i dessa fall om att kunna värdera olika bollaktiviteter och tränings/motionsformer gentemot en annan aktivitet. Även att kunna omsätta kunskapen du har i någon av de tre aktiviteterna till ett nytt sammanhang.

5. Diskussion

I följande kapitel kommer det inledningsvis att föras en diskussion över undersökningens resultat i relation till syftet samt vad tidigare forskning och litteratur säger inom området. Fokus kommer även att riktas mot styrdokumentens intentioner gentemot undersökningens resultat. Kapitlet kommer att avslutas med en metoddiskussion.

5.1 Resultatdiskussion

Resultatet i undersökningen visade att det är viktigt att ge eleverna kunskaper *om* bollaktiviteter och lekar. Kunskapen *om* ger eleverna förutsättningar att utveckla fakta om och förståelse för de tillhörande reglerna, en kännedom om vilka bollsporter och lekar det finns samt förstå vad dessa går ut på. Dessa kunskaper är viktiga att utveckla för att eleverna ska kunna delta och vara åskådare i olika bollsporter och lekar. Ovanstående resultat kan liknas med Larssons (2004) studie där elevernas uppfattningar om vad de lärt sig i ämnet framförallt handlade om hur olika sporter utövas och de tillhörande reglerna till respektive sport. I en studie av Lundvall och Meckbach et al (2008) uppfattade 95 procent av de tillfrågade eleverna att de lär sig hur olika idrotter genomförs. Även enligt idrottslärares uppfattningar om ämnet har kunskaper om regler i olika idrotter visat sig vara en viktig del av den begreppsliga kunskapen (Ekberg, 2009).

I lärarutbildarnas uppfattningar om färdighetskunskaper i förhållande till de två ovan nämnda kategorierna av aktiviteter framgick färdigheter i att kunna utföra de rörelser som förknippas med bollsporten eller leken i sig som viktiga, alltså en enligt Arnolds (1979;1985) begrepp bildning *i* rörelse. Detta kan liknas med Quennerstedts (2006) granskning av lokala styrdokument som visade att viktig kunskap att utveckla tycktes bestå av färdigheter, taktiker och tekniker i olika sporter.

Eftersom det finns en samstämmighet i idrottslärarutbildares, idrottslärares och elevers uppfattningar om kunskap i ämnet tyder detta till viss del på att ovan angivna

fakta- och förståelsekunskaper är en del av ämnets kunskapsobjekt. Därmed blir det också intressant att ställa frågan i vilken mån detta kunskapsobjekt är förenligt med ämnets intentioner i kursplanen. En viktig del av ämnets syfte enligt Skolverket (2000a) är att eleverna skall ges förutsättningar att kunna delta i olika aktiviteter efter egen förmåga. Fakta om och förståelsen för grundläggande regler såväl som meningen med olika bollsporter eller lekar bör kunna ses som en del i förmågan att kunna delta i den här typen av aktiviteter enligt vår mening. Färdighetskunskap i att kunna utföra de rörelser som en viss bollsport eller lek kräver visade sig som tidigare nämnts också vara en viktig kunskap att utveckla, detta borde även kunna ses som en förutsättning för deltagandet i sig. Därmed kan dessa fakta-, förståelse- och färdighetskunskaper också anses vara förenliga med kursplanens intentioner.

Hur stor del av ämnets tid som ska fokuseras på kunskaper av det här slaget är dock en annan fråga. I kursplanen är det tämligen svårt att föra samman ovanstående kunskaper med de uppnåendemål som anges. Samtidigt lyfter Eriksson et al (2003) fram det anmärkningsvärda i att bollaktiviteter utgör en så stor del av undervisningen trots att bollaktiviteter inte nämns i kursplanen. Möjligtvis kan ovanstående kunskaper kopplas till att eleverna efter femte skolåret skall ”ha erfarenheter av några vanliga idrottsaktiviteter” (Skolverket 2000a s.2). Efter nionde skolåret skall eleven i sin tur ”kunna delta i lek, dans, idrott och andra aktiviteter och kunna utföra lämpliga rörelseuppgifter” samt ”ha kunskaper i vanliga rörelseaktiviteter” (Skolverket 2000a s.2). De kunskaper som idrottslärarutbildarna i undersökningen angav kan alltså anses som viktiga. Det är dock tveksamt om det är nödvändigt att avsätta den största delen av tiden för att ge eleverna dessa kunskaper i syfte att nå ovan angivna uppnåendemål.

Bollaktiviteter och lekar visade sig även kunna fungera som ett förmedlande redskap av kunskap som ligger utanför aktiviteten i sig. Det handlar med andra ord om att eleverna får kunskap *genom* dessa aktiviteter. Enligt idrottslärarutbildarna kunde bollaktiviteter användas för att eleverna skulle få faktakunskaper om den egna kroppen, men även förståelse för deltagandets betydelse för en bättre hälsa, i form av kondition eller ett utökat socialt nätverk. Ovanstående kunskaper är förenliga med kursplanens intentioner och därmed något att som idrottslärare eftersträva. Däremot är det värt att fundera över i vilken utsträckning bollaktiviteter används som ett redskap att förmedla

dessa kunskaper till eleverna. Larsson (2009) fann att idrottsläroarstudenter såg det som en självklarhet att lära ut fotboll till sina elever, men de reflekterade dock inte på vilket sätt i förhållande till målen i kursplanen. För att eleverna skall ges möjlighet att utveckla de kunskaper som idrottsläroarutbildarna nämnde som viktiga, kan det anses att, det krävs att idrottsläroarstudenten i sin utbildning får en förståelse för vikten av att sätta sin undervisning i relation till kursplanen. Stöd i påståendet går att finna i Larssons (2009) undersökning där idrottsläroarutbildare framhöll en didaktisk kompetens som betydelsefull för idrottsläroarstudenternas framtida yrke.

Genom leken är det viktigt att eleverna lär sig att tillämpa de sociala reglerna gentemot sina kamrater, även förståelsekunskap för att den kan användas i syfte att ge positiva kroppsliga eller idrottsliga effekter. Kunskapen att kunna tillämpa de sociala reglerna kan jämföras med tidigare studier där det visat sig vara av vikt att lära eleverna hänsynstagande och att samarbeta (Quennerstedt, 2006; Eriksson et al, 2003). Att som resultatet visar kunna tillämpa sociala regler är inget kunskapsmål som ska bedömas, däremot en del av syftet med ämnet (Skolverket, 2000a) och en angelägenhet för hela skolans verksamhet med tanke på den värdegrund som uttrycks i läroplanen, anser vi (Lpo94). Utifrån resultatet i vår studie bör alltså idrottsläroaren ha detta i beaktning, men inte som huvudfokus i undervisningen. Samtidigt ges en del av de sociala aspekterna automatiskt *genom* diverse aktiviteter. Detta gör att ämnet bidrar till att förmedla en del av skolans värdegrund.

I de två kategorierna bollaktiviteter och lekar visade resultatet även att läroarutbildarna uppfattar det som viktigt att dessa bidrar till en förbättrad rörelsekompetens, framförallt en utveckling av de motoriska grundfärdigheterna lyftes fram. Det handlar alltså om att lära eleverna att utföra olika rörelser, en så kallad kunskap *i*. Dessa uppfattningar tycks överrensstämma med Ekbergs (2009) resultat där en funktionell form var framträdande i läroarnas tal om ämnet, vilket i sin tur innebar att eleverna exempelvis skulle utveckla sin motorik. Att eleverna ges möjligheten att utveckla en god rörelsekompetens, där ett behärskande av de motoriska grundfärdigheterna är en viktig del går inte att opponera sig emot. I kursplanen framhålls det att ett utvecklande av en allsidig rörelserepertoar är centralt och avgörande för en aktiv och därmed ett

hälsofrämjande levnadssätt. I årskurs fem anges dessutom som mål att eleverna skall behärska de motoriska grundfärdigheterna (Skolverket, 2000a).

Vidare framgick det av undersökningen att kategorin träning/motion tycks spela en viktig roll i att ge eleverna kunskaper *om* olika träning/motionsformer. Kunskaperna *om* innebar att eleverna lär sig fakta om och får förståelse för vad det finns för olika träningsformer, vad som är viktigt att tänka på i utövandet, exempelvis kostens betydelse liksom förebyggandet av skador. Även förståelse för träning/motionsaktivitetens positiva hälsoaspekter i allmänhet såväl som den specifika träningsformens effekt. Den färdighetskunskap som är viktig att lära sig enligt resultatet i undersökningen handlade i sin tur om att kunna utföra de rörelser en specifik träningsform kräver, alltså en bildning *i* rörelse. Liknande resultat går att finna i idrottslärares utsagor om kunskaper i ämnet liksom i Meckbachs (2004) studie som visade att kunskaper om hur man sköter sin träning och dess betydelse var av vikt för eleverna att lära sig. Samtidigt har Quennerstedt (2006) i lokala kursplaner för ämnet funnit att viktig kunskap är att kunna redogöra för sambandet mellan kost, motion och vila. I vilken mån eleverna verkligen får de kunskaper som anges i ovanstående undersökningar framgår inte. I Erikssons et al (2003) studie uppgav dock eleverna att de fått kännedom om att man mår bra av att röra på sig, vad detta mer konkret innebär är svårt att avgöra.

Att det tycks vara viktigt att eleverna får fakta-, förståelse- samt färdighetskunskaper som är likvärdiga med idrottslärarytbildarnas utsagor i undersökningen kan tyckas vara en självklarhet. Å ena sidan med tanke på ämnets förändrade karaktär i samband med 1994 års namnbyte till Idrott och *hälsa* där kursplanens nya utformning framhöll sambandet mellan hälsa och livskvalité (Annerstedt, 2001), eller som Sandahl (2005) beskriver att den förebyggande hälsovården under 1990-talet blivit ett eget kunskapsområde. Å andra sidan eftersom det i uppnåendemålen för årskurs nio uttalas att eleverna ska förstå på vilket sätt mat, motion och hälsa samspelar med varandra. Likväl ska eleverna kunna sätta ihop och utföra aktiviteter för den egna motionens skull (Skolverket, 2000a).

Kategorin träning/motion har med andra ord stora möjligheter att uppfylla en del av kraven i styrdokumentet. Det ska också påpekas att resultaten i denna studie endast visar idrottslärarutbildarnas uppfattning om vad viktig kunskap är, vad som händer i realiteten låter vi vara osagt. Däremot är det värt att lyfta fram resultatet i Larssons (2004) undersökning där eleverna framförallt namngav olika aktiviteter på frågan om vad man gör under lektionerna i ämnet. Larsson (2004) menade att detta kunde tolkas som att det är själva görandet som står i fokus och inte kunskapen, samt att ämnet tycks ses som ett avbrott från övriga ämnen. Samtidigt menar Eriksson et al (2005) att den stora betoningen på aktivitet gör att samtal och reflektion åsidosätts. Med tanke på ovanstående bör det vara av vikt att som lärare i ämnet Idrott och hälsa ge mer tid åt reflektion tillsammans med eleverna om vad de egentligen ska lära sig. Detta för att eleverna också i realiteten ska ges möjligheten att utveckla den kunskap som framhölls av idrottslärarutbildarna i den här undersökningen, vilken också tycks överensstämma med styrdokumentets intentioner.

När det gäller förtrogenhetskunskapen visade resultatet att det var den kunskapsform som det fanns flest delade uppfattningar om och tycks vara svårast att beskriva. Detta beror möjligtvis på att det enligt Carlgren (2002) är en tyst och osynlig form av kunskap, vilket kan tolkas som att den är svår att sätta ord på. Vi har inte hittat någon tidigare forskning som bekräftar detta. Däremot kan en del av resultatet liknas med Larssons (2009) studie där idrottslärareutbildare hade svårt att konkretisera vilken kunskap idrottslärarstudenter skulle ta till sig, i vår undersökning handlar det alltså om förtrogenhetskunskap som grundskoleelever kan utveckla.

Det som gick att tydligast förknippa med förtrogenhetskunskap i de tre aktiviteterna var att det är viktigt att eleverna lär sig att värdera olika bollaktiviteter eller träning/motionsformer gentemot andra aktiviteter, exempelvis nyttan med dem. En annan förtrogenhetskunskap som lyftes fram i utsagorna var att de bör kunna omsätta kunskapen de har sedan tidigare i de tre aktiviteterna till att användas i ett nytt sammanhang. I Carlgrens (2002) beskrivning av förtrogenhetskunskaper framhålls att den kunskap man har från tidigare erfarenheter kan användas i en ny situation, då man som individ har lärt sig att se likheter i olikheter genom de tidigare erfarenheterna. Ett

annat tydligt resultat som framgick var att eleverna inte kan uppnå någon förtrogenhetskunskap genom de tre aktiviteterna.

5.2 Metoddiskussion

Utifrån den tidsram som har funnits i samband med arbetet är det svårt att se hur undersökningsmetoden hade kunnat genomföras på något annat sätt. Det var av vikt att ta reda på lärarutbildarnas uppfattningar av problemet i fråga, alltså var en kvantitativ studie utesluten då vi sökte en djupare förståelse för problemet snarare än att se det från ett brett perspektiv.

Däremot är det värt att fundera över vilken betydelse genomförandet i form av telefonintervjuer har haft på resultatet. Telefonintervjuer har fördelen att det underlättar när man vill genomföra en studie med geografisk spridning som i det här fallet. Samtidigt kan det påverka resultatet eftersom att det är omöjligt att väga in respondenternas mimik och kroppsspråk i tolkningen av svaren.

I samband med genomförandet av intervjuerna fick respondenterna möjlighet att ta del av intervjumallen i förväg, detta bör ha bidragit till att de kunde förbereda sig för att kunna svara så utförligt som möjligt på frågorna. Detta kan också ha inneburit att svaren blev tillrättalagda och planerade. Det kan också ifrågasättas om valet att fråga om respektive kunskapsform var för sig i förhållande till varje aktivitet var lämpligast för att få svar på syftet. Respondenterna kan ha blivit hämmade i sina resonemang eftersom Carlgren (2002) menar att det finns en risk med att skilja de fyra kunskapsformerna ifrån varandra. Vidare menar Carlgren (2002) att dessa former av kunskap inte bör ses som en slutgiltig sanning av vad kunskap är. Detta innebär att det kan ifrågasättas om respondenterna i undersökningen hade kunnat svara mer uttömmande om frågorna varit utformade på ett annat sätt, och inte som i det här fallet utifrån de fyra kunskapsformerna, och i så fall, påverkat validiteten i undersökningen.

Ytterligare kritik kan möjligtvis riktas mot intervjumallen (Bilaga 4) då det gäller valet av att utgå från kategorierna bollaktivitet, lekar samt träning/motion som

Eriksson et al (2005) i den nationella utvärderingen framhåller som de vanligaste aktiviteterna. Anledningen är att innebörden av dessa aktiviteter kan uppfattas på en mängd olika sätt då det saknas en tydlig definition av respektive aktivitet. Således hade ett försök till att definiera innebörden av dessa aktiviteter för respondenterna möjligtvis ökat reliabiliteten, men syftet var att få respondenternas egen syn på aktiviteterna och idrottslärarutbildarna kan anses som en grupp som har hög förståelse inom ämnet.

6. Slutsats

Av undersökningens resultat görs följande slutsats. När det gäller förtrogenhetskunskapen är det viktigt att kunna värdera olika aktiviteter gentemot varandra, eller att kunna använda kunskapen om en aktivitet i ett nytt sammanhang eller så när man ingen förtrogenhetskunskap genom de tre aktiviteterna. Viktiga fakta-, förståelse- och färdighetskunskap att förmedla i bollaktiviteter och lekar går att kategorisera in som kunskap *om*, *genom* och *i* rörelse. Träning/motion kan i sin tur kategoriseras in som kunskap *om* och *i*.

- Kunskaper *om* innebär att känna till och förstå regler samt vad olika bollsporter och lekar går ut på, vad det finns för olika tränings/motionsformer, hur de ska utföras samt varför träning/motionsformen är bra för hälsan.
- Kunskap *genom* ger kunskap om kroppen samt en förståelse för mervärdet av att delta i aktiviteterna för bättre hälsa och ett utökat socialt nätverk. Leken bidrar med en förståelse för och färdighet att tillämpa sociala regler gentemot sina kamrater, samt en förståelse för de positiva kroppsliga eller idrottsliga effekter den kan ge.
- Kunskap *i* ger eleverna färdigheter i form av rörelsekompetens, framförallt en utvecklad motorisk grundfärdighet, samt att kunna utföra de grundläggande rörelserna för respektive aktivitet.

7. Sammanfattning

Inom ämnet Idrott och hälsa råder en osäkerhet om vad som utgör kunskapen som eleverna ska ta till sig. I många fall framstår det som att ämnet snarare uppfattas som ett ämne där *görandet* istället för *lärandet* står i fokus. I en utvärdering av ämnet framhålls bollaktiviteter, lekar och träning/motion som de vanligaste förekommande inslagen i ämnet. Detta låg till grund för undersökningens genomförande, vars syfte var att undersöka vilka uppfattningar idrottslärarutbildare har om vad som är viktig kunskap, för eleverna i grundskolan att utveckla genom de tre vanligaste aktiviteterna i ämnet Idrott och hälsa, enligt NU-03. I Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet framhålls vikten av att eleverna får tillgodogöra sig kunskap i de fyra kunskapsformerna fakta-, förståelse-, färdighets- samt förtrogenhetskunskap, därav utformades följande problemformulering. Vilka fakta-, förståelse-, färdighets- och förtrogenhetskunskaper uppfattar idrottsutlärarutbildare som viktiga att elever i grundskolan utvecklar genom *bollaktiviteter, lekar samt träning/motion?*

I Undersökningen genomfördes sju intervjuer med idrottslärarutbildare från fem lärosäten i det svenska utbildningssystemet. Samtliga hade sedan tidigare erfarenhet från att arbeta som lärare inom ämnet i grundskolan. Av resultatet framgick det att förtrogenhetskunskaperna som är viktiga att utveckla i de tre aktiviteterna handlar om att kunna värdera olika aktiviteter i förhållande till varandra eller använda kunskapen man som individ besitter i en aktivitet till ett nytt sammanhang.

Förtrogenhetskunskapen gick inte att utveckla i ämnet enligt en del av respondenterna. Fakta- och förståelsekunskaperna visade sig vara att få kunskap om regler och vad olika lekar och bollsporter går ut på för att kunna delta eller vara åskådare. Att känna till olika träningsformer och vad som är viktigt att tänka på i utförandet samt varför de är bra för hälsan var en annan kunskap som var viktig att eleverna utvecklar. Bollaktiviteter och lekar visade sig även fungera som ett förmedlande redskap av viktiga kunskaper om den egna kroppen, en förståelse för deltagandets positiva effekter för hälsan samt ett utökat socialt nätverk. *Genom leken* utvecklas kunskap om och förståelse för varför det är viktigt med sociala regler gentemot sin omgivning. Det var också viktigt att utveckla rörelsekompetensen,

framförallt motoriska grundfärdigheter samt färdigheten att kunna utföra den rörelse som förknippas med respektive aktivitet, en bildning *i* rörelse.

Referenser

Annerstedt, C. (1991). *Idrottslärarna och idrottsämnet. Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*. Diss. Göteborg: Studies in Educational Sciences 82.

Annerstedt, C. (1995). *Idrottsdidaktisk reflektion*. Varberg: Multicare Förlag AB.

Annerstedt, C. (2001). Ämnet idrott och hälsa – ett historiskt perspektiv. I Annerstedt, C, Peitersen, B, Rönholt, H (red.). *Idrottsundervisning – ämnet idrott och hälsas didaktik*. Göteborg: Multicare Förlag AB.

Annerstedt, C & Bergendahl L. (2002). *Attraktiv utbildning. En studie av lärarutbildningar i idrott och hälsa*. IPD-rapport 2002:08 Göteborg: Göteborgs universitet. Institutionen för pedagogik och didaktik.

Arnold, P.J. (1979). *Meaning in Movement, Sport and Physical Education*. London: Heinemann.

Arnold, P.J. (1985). Rational Planning by Objectives of the Movement Curriculum. *Physical Education Review*. Volume 8, Number 1, s. 50-61.

Carlgren I. (2002). Kunskap och lärande. I Skolverket. *Bildning och kunskap. Särtryck ur läroplanskommitténs betänkande: Skola för bildning*. (SOU:1992:94). Stockholm: Liber distribution. s. 23-53.

Carlgren, I & Marton, F. (2007). *Lärare av imorgon* Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Dahlgren, A & Ekberg, J-E. (2005). Varför blir det som det blir? – En studie av ämnet Idrott och hälsa. *Svensk Idrottsforskning*, 2005, Nr.3, s. 16-19.

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Ekberg, J-E. (2009). *Mellan fysisk bildning och aktivering – En studie av ämnet idrott och hälsa i skolår 9*. Diss. Malmö högskola. Malmö: Holmbergs.

Eriksson, C, Gustavsson, K, Johansson, T, Mustell, J, Quennerstedt, M, Rudsberg, K, Sundberg, M & Svensson, L. (2003). *Skolämnet idrott och hälsa i Sveriges skolor – en utvärdering av läget hösten 2002*. Örebro: Institutionen för idrott och hälsa, Örebro universitet.

Eriksson, C, Gustavsson, K, Quennerstedt, M, Rudsberg, K, Öhman, M & Öijen, L. (2005). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU-03) – Idrott och hälsa*. Stockholm: Skolverket.

Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning. (2008), Vetenskapsrådet. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Karlefors, I. (2002). *Att samverka eller...? Om idrottslärare och idrottsämnet i den svenska grundskolan*. Diss. Umeå: Akademiska avhandlingar vid pedagogiska institutionen, Umeå universitet, nr. 63.

Kvale, S & Brinkman, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur.

Larsson, H. (2004). Vad lär man sig på gympan? Elevers syn på idrott och hälsa i år 5. I Larsson, H & Redelius, K. (red.). *Mellan nytta och nöje – Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Stockholm: Idrottshögskolan. s. 123-148.

Larsson, H & Redelius, K. (2004). Några pedagogiska utmaningar i relation till ämnet idrott och hälsa. I Larsson H & Redelius K. (red.). *Mellan nytta och nöje – Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Stockholm: Idrottshögskolan. s. 227-239.

Larsson, L. (2009). *Idrott – och helst lite mer idrott – Idrottslärostudenters möte med utbildningen*. Diss. Stockholms universitet. Stockholm: Institutionen i

utbildningsvetenskap med inriktning mot tekniska, estetiska och praktiska kunskapstraditioner.

Londos, M. (2005). Skolans idrottsundervisning liknar fotbollen på fritiden. *Svensk Idrottsforskning* 2005, nr. 3, s. 20-23.

Lundvall, S, Meckbach, J & Wahlberg, J. (2008). Lärandets form och innehåll – lärarens och eleverns uppfattning om lärande och kompetens inom ämnet idrott och hälsa, SIH 2001 till 2007. *Svensk Idrottsforskning*, Årgång 17, nr. 4, s.17-22.

Läroplan för de obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet – Lpo 94 [Elektronisk] <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069> Hämtad: 2010-02-25.

Meckbach, J & Söderström, S. (2002). ”Kärt barn har många namn” – idrott och hälsa i skolan. I Engström, L-M & Redelius, K, (red.). *Pedagogiska perspektiv på idrott*. Stockholm: HLS förlag.

Meckbach, J. (2004). Ett ämne i förändring – eller är allt sig likt? I Larsson, H & Redelius, K. (red.). *Mellan nytta och nöje – Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Stockholm: Idrottshögskolan. s. 81-98.

Quennerstedt, M. (2006). *Att lära sig hälsa*. Diss. Örebro universitet. Örebro: Universitetsbiblioteket.

Redelius, K. (2008). MVG i idrott och hälsa – vad krävs då? Elevers syn på lärarens bedömningspraktik. *Svensk Idrottsforskning*, Årgång 17, nr. 4, s. 23-26.

Sandahl, B. (2005). *Ett ämne för alla? Normer och praktik i grundskolans idrottsundervisning 1962-2002*. Stockholm: Carlsson.

Skolinspektionen (2010) *Rapportering från flygande tillsyn i ämnet idrott och hälsa den 22 april 2010* [Elektronisk],

<http://www.skolinspektionen.se/Documents/Regelbunden-tillsyn/flygande%20tillsyn/rapportering-flygande-tillsyn.pdf?epslanguage=sv>

Hämtad: 2010-05-05

Skolverket (2000a) – *Nationell kursplan för Idrott och hälsa*, [Elektronisk],

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0910&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087> Hämtad: 2010-02-25

Skolverket (2000b) – *Kursplaner och betygskriterier* [Elektronisk],

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0910&infotyp=15&skolform=11&id=2087&extraId=> Hämtad: 2010-02-25

Trost, J. (1993). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1 – E-postmeddelande 1 till tänkta respondenter

Hej RESPONDENT!

Våra namn är Carl- Johan Andersson och Stefan Olsson. Vi är två blivande lärare i ämnet Idrott och hälsa och skriver för närvarande vårt examensarbete vid Högskolan Kristianstad. Vårt arbete är just nu i en fas med planering för insamling av data och du tillhör den målgrupp som vår undersökning vänder sig till. Vi hade varit tacksamma om du skulle vilja delta. I den bifogade filen finner du mer information om undersökningen.

Tack på förhand!

Carl- Johan Andersson och Stefan Olsson

Bilaga 2- Brev till tänkta respondenter angående informerat samtycke

Hej!

Våra namn är Carl- Johan Andersson och Stefan Olsson. Vi är två blivande lärare i ämnet Idrott och hälsa och skriver för närvarande vårt examensarbete vid Högskolan Kristianstad. Arbetet inriktas på att undersöka idrottslärarytbildares syn på vilken kunskap som, via lärare i ämnet, ska förmedlas till eleverna i grundskolan. Undersökningen kommer att genomföras med hjälp av semistrukturerade intervjuer som behandlas konfidentiellt, i enlighet med Vetenskapsrådets rekommendationer. Vi skulle vara tacksamma om du med din erfarenhet som lärarutbildare skulle vilja delta som respondent i vår undersökning. Förhoppningen är att intervjuerna ska genomföras under vecka 17, om tidpunkten inte är passande för dig är vi givetvis flexibla. Intervjuerna kommer att pågå i ca 20 – 30 minuter och genomföras via telefon varvid samtalet kommer att spelas in. Vid intervjutillfället kontakter vi dig enligt avtalad tid.

Det är helt frivilligt att delta i studien och du kan närsomhelst avbryta intervjun. Vi är dock väldigt tacksamma om du kan tänka dig att delta. Svar via telefon eller e-post önskas senast måndagen den 22 mars. I svaret ombeds ni att ge förslag på lämpligt datum och tid för genomförandet av intervjun. När vi fått ditt svar kommer en bekräftelse av datum och tid från oss till dig via ett e-postmeddelande.

Vid frågor går det bra att kontakta oss på följande sätt:

förnamn.efternamnXXXX@stud.hkr.se (telefonnummer till författare)

förnamn.efternamnXXXX@stud.hkr.se (telefonnummer till författare)

Med vänlig hälsning

Carl- Johan Andersson och Stefan Olsson

Bilaga 3- E-postmeddelande 2 till respondenterna

Hej igen respondent!

Enligt överenskommelse har du gett ditt samtycke att delta i vår undersökning om idrottslärarutbildares syn på vilka kunskaper som idrottslärare i grundskolan ska förmedla till eleverna. Vid överenskommelsen beslutades att vi skulle ringa upp dig XXXdag XX/X klockan XX.XX. I det här mailet bifogar vi även frågorna som kommer att användas i samband med intervjun. Detta för att ge dig möjlighet att förbereda dig.

Vi tackar än en gång för att du vill delta i studien!

Med vänlig hälsning

Stefan Olsson och Carl- Johan Andersson

Bilaga 4- Intervjumall till respondenterna

Frågor till respondenterna

Uppvärmningsfrågor:

Fråga 1: Vad har du för grundläggande utbildning inom ämnet idrott och hälsa?

Fråga 2: Har du någon övrig utbildning?

Fråga 3: Vilka tidigare erfarenheter har du av att arbeta som lärare inom ämnet idrott och hälsa?

Fråga 4: Vilka arbetsuppgifter har du på din nuvarande arbetsplats?

Undersökningsfrågor:

Fråga 5: Vilka kunskaper är viktiga för en idrottslärare att ha med sig från lärarutbildningen för att kunna bedriva god undervisning i grundskolan när det gäller:

- a) Teoretiska ämneskunskaper?
- b) Praktiska ämneskunskaper?

Fråga 6: Vilka aktiviteter är enligt dina erfarenheter mest förekommande inom ämnet Idrott och hälsa i grundskolan?

Information till respondenten: Intervjun kommer nu att fortsätta utifrån den Nationella Utvärderingen av grundskolan 2003 där ämnets aktiviteter är indelade i åtta olika kategorier. Dessa kategorier av aktiviteter framställdes i utvärderingen som de vanligast förekommande i rangordning 1-8 som de står i intervjumallen. Vi har valt att fokusera vår studie kring dessa åtta kategorier för att på så sätt "täcka" så stor del som möjligt av ämnet Idrott och hälsa. De åtta kategorierna är:

- **bollaktiviteter**
- **lekar**
- **träning/motion**
- **gymnastik/redskap**
- **samarbetsövningar**
- **motorik**
- **dans/musik**
- **övrigt:** eget val: uppvärmning/stretching, ledarskap, friidrott, individuella samtal, friluftsliv, idrottskunskap, orientering, simning, skidor/skridskor, träningslära etc.

Med de här åtta kategorierna i beaktning kommer vi att ställa frågor utifrån fyra olika kunskapsformer, de så kallade fyra f:en som skolan enligt Läroplanen för de obligatoriska skolväsendet 94 ska utgå från, detta då vi som tidigare nämnts fokuserar på grundskolan. De fyra f:en är uppdelade i:

- **faktakunskap** – regler, konventioner eller information, här görs ingen skillnad på skilda sätt att förstå en viss sak eller för den delen mellan ytlig eller djup kunskap – synlig kunskap
- **förståelsekunskap** – en mer kvalitativ form av kunskap, förståelsen ses som mer eller mindre kvalificerad, att inneha förståelse är att se meningen, begripa eller uppfatta innebörden av en viss sak – en teoretisk kunskapsform, synlig kunskap
- **färdighetskunskap** – innebär att en person vet hur man ska göra en viss sak och kan sedan utföra den – en praktisk kunskapsform, synlig kunskap
- **förtrogenhetskunskap** - personen känner på sig, luktar eller bara ”vet” när det exempelvis är dags att börja eller avsluta något. Vi lär oss att se likheter i olikheter genom att få erfarenhet från många olika situationer. - osynlig kunskap

Fortsättning undersökningsfrågor:

Nedan finner du frågorna utifrån de åtta kategorierna i förhållande till de fyra f:en, det blir alltså 32 frågor, vi ber dig svara ganska kortfattat på varje fråga. Kategorierna är som tidigare nämnts bollaktiviteter, lekar, träning/motion, gymnastik/redskap, samarbetsövningar, motorik, dans/musik, övrigt – dessa är i frågan märkta som **x**.

Frågorna 7-14 a,b,c,d:

- Vilka **faktakunskaper** är möjliga såväl som viktiga att eleverna utvecklar genom **x** i grundskolan, enligt dig?
- Vilka **förståelsekunskaper** är möjliga såväl som viktiga att eleverna utvecklar genom **x** i grundskolan, enligt dig?
- Vilka **färdighetskunskaper** är möjliga såväl som viktiga att eleverna utvecklar genom **x** i grundskolan, enligt dig?
- Vilka **förtrogenhetskunskaper** är möjliga såväl som viktiga att eleverna utvecklar genom **x** i grundskolan, enligt dig?

Fråga 15: Varför behövs ämnet Idrott och hälsa i grundskolan idag, alltså hur skulle du vilja beskriva ämnets legitimitet?

Vi tackar respondenten för medverkan!